

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

УДК: 378.091.12:305

Погоджено

Допускається до захисту

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

Завідувач кафедри педагогіки

кандидат філософських наук, доцент

доктор педагогічних наук, доцент

І.М. Савицька

Р.В. Сопівник

« » 2021 р.

« » 2021 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ГЕНДЕРНА ПЕДАГОГІКА» З
ВИКОРИСТАННЯМ АВТОРСЬКОГО ЕЛЕКТРОННОГО
НАВЧАЛЬНОГО РЕСУРСУ СТУДЕНТАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«ПОЧАТКОВА ОСВІТА» У «ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ГУМАНТАРНО-
ПЕДАГОГІЧНІЙ АКАДЕМІЇ»»

Спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»

Освітня програма: «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»

Орієнтація освітньої програми: освітньо-професійна

Гарант освітньої програми доктор педагогічних наук,

доцент Кучай О. В.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи кандидат

педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та

реабілітації Прохорчук О. М.

Виконала

Лониній Г. П.

НУБІП України
КИЇВ-2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І

ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

НУБІП України
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри педагогіки

д.п.н., доцент

Р.В. Сопівник

« » _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТКИ

Лошній Галини Іванівни

Спеціальність: «Освітні, педагогічні науки»

Освітня програма: «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»

Орієнтація освітньої програми: «Освітньо-професійна»

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: «Викладання дисципліни

«Гендерна педагогіка» з використанням авторського електронного навчального

ресурсу студентам спеціальності «Початкова освіта» у «Хмельницькій

гуманітарно-педагогічній академії»

Затверджена наказом ректора НУБІП України від «22» червня 2021 р. № 1002

»С».

Термін подання завершеної роботи на кафедру 01.12.2021 р.

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: Національна доктрина розвитку освіти, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Положення про підготовку і захист магістерської роботи у Національному університеті

біоресурсів і природокористування України, посібники, словники, довідники,

методична, наукова література щодо теми дослідження.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Описати сучасні форми організації навчання. Охарактеризувати суть та особливості дистанційного навчання.

2. Проаналізувати основні моделі та платформи із дистанційного навчання, висвітлити особливості проектування електронних навчальних курсів на основі Moodle.

3. Вивчити забезпечення інформаційно-освітнього середовища бази дослідження – Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

4. Розробити авторський електронний навчальний курс «Гендерна педагогіка» для студентів спеціальності «Початкова освіта» та проаналізувати досвід його впровадження і апробації.

5. Надати рекомендації щодо оптимізації освітнього процесу із використанням електронних освітніх ресурсів.

Дата видачі завдання «07» жовтня 2020 року.

Керівник магістерської роботи

Прохорчук О. М.

Завдання прийняла до виконання

Лощій Г. І.

РЕФЕРАТ

Магістерська кваліфікаційна робота: 88 сторінок, 1 додаток, 7 таблиць, 7 рисунків, використаних джерел – 53 найменування. Основний текст роботи вивладено на 80 сторінках.

Магістерська кваліфікаційна робота на тему «Викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» з використанням авторського електронного навчального ресурсу студентам спеціальності «Початкова освіта» у «Хмельницькій

гуманітарно-педагогічній академії» присвячена дослідженню використання

електронного навчального курсу у викладанні дисципліни «Гендерна педагогіка». Було висвітлено питання особливостей дистанційної освіти та організації електронних освітніх ресурсів у закладах вищої освіти. Досліджено

специфіку та виокремлено особливості використання авторського електронного

навчального курсу у розрізі вивчення педагогічних дисциплін.

У вступі висвітлюється актуальність теми дослідження, ступінь дослідженості цієї теми, об'єкт, предмет та завдання роботи. Також зазначається

наукова новизна та практична значущість досліджуваної проблеми.

У першому розділі визначається проблематика дистанційної освіти, зокрема у вищих навчальних закладах, у розрізі вітчизняного та зарубіжного передового педагогічного досвіду, розглядається суть, переваги та недоліки

дистанційного навчання та особливості його організації.

Було проведено аналіз вітчизняних та зарубіжних педагогічних, психологічних та технічних праць, що стосується тематики дослідження, виявлено спірні питання у доцільності використання різних моделей та платформ

забезпечення дистанційного навчання, порівняно передовий досвід у організації

дистанційної освіти у закладах вищої освіти.

Виявлено особливості проектування дистанційного навчального курсу.

Визначено, що проектування є комплексним завданням, для успішного вирішення якого викладачеві необхідно володіти не лише інформаційними та

комунікаційними, а й педагогічними технологіями, що забезпечить успішне

використання дистанційного курсу в освітній діяльності. Платформою розробки

авторського курсу обрано Moodle.

У другому розділі подається опис стану інформаційно-освітнього середовища Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, яка включає інформаційно-комунікаційне та методичне забезпечення викладання дисципліни «Гендерна психологія та педагогіка».

Проаналізовано забезпечення інформаційно-комунікаційними технологіями факультету початкової освіти та філології. Вивчено навчальний план підготовки здобувачів освіти з дисципліни «Гендерна психологія та педагогіка», яка викладається за кредитно-модульною системою оцінювання.

Дисципліна «Гендерна психологія та педагогіка» вивчається студентами спеціальності «Початкова освіта» на 4 курсі навчання у 8 семестрі.

У ході проведення емпіричного дослідження було проведено опитування щодо вмотивованості вивчення дисципліни та оцінки наявних знань та уявлень із гендерної педагогіки, а також зібрано побажання щодо майбутнього курсу та зроблено збір матеріалу для формування ЕНК.

Представлено розробку авторського електронного навчального курсу із дисципліни «Гендерна педагогіка» на базі MoodleCloud. Наповнення курсу: 3 лекції, 3 практичні заняття, модульний контроль. Після апробації курсу виявлено рівень якості забезпечення навчального процесу для дистанційної форми навчання за допомогою використаних інформаційно-комунікаційних технологій.

На основі проведеного емпіричного дослідження сформовано методичні рекомендації щодо оптимізації освітнього процесу із використанням ЕОР.

У висновках подаються узагальнення щодо виконаної роботи та опорні пункти виконаної експериментальної частини магістерського дослідження з подальшими рекомендаціями щодо поглиблення вивчення з проблематики магістерської роботи.

Ключові слова: дистанційна освіта, дистанційне навчання, електронний навчальний курс, система Moodle, електронний освітній ресурс, гендерна педагогіка.

ЗМІСТ

НУБІП України	8
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	11
1.1. Сучасні форми організації навчання. Суть та особливості дистанційного навчання	11
1.2. Порівняльна характеристика засобів дистанційного навчання	23
1.3. Проектування дистанційного навчального курсу у системі Moodle	33
Висновки до першого розділу	42
РОЗДІЛ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ ІЗ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ГЕНДЕРНА ПЕДАГОГІКА» ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»	43
2.1. Інформаційно-комунікаційне та методичне забезпечення Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії із викладання дисципліни «Гендерна педагогіка»	43
2.2. Проведення емпіричного дослідження із викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» з використанням інформаційно-комунікаційних технологій	51
2.3. Методичні рекомендації щодо оптимізації освітнього процесу із використанням електронних освітніх ресурсів	70
Висновки до другого розділу	83
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДОДАТКИ	95
Додаток А	95

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЕНК – електронний навчальний курс

ЕОР – електронний освітній ресурс

ЗВО – заклад вищої освіти
ЗНО – зовнішнє незалежне оцінювання
ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

НУБІП України

ІОС (ЕІОС) – інформаційне освітнє середовище (електронне інформаційне

освітнє середовище)
ДН – дистанційне навчання
ДО (СДО) – дистанційна освіта (система дистанційної освіти)

НУБІП України

НІТ – нові інформаційні технології

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

НУБІП України

Актуальність дослідження. Дистанційне навчання – новий освітній стандарт, який у нашій країні зовсім недавно, але вже встиг завоювати своє місце у педагогічному середовищі. Необхідність у такому методі навчання обумовлена різними факторами, серед яких можна назвати потребу в інтерактивній взаємодії студентів та викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з освоєння матеріалу, що вивчається. І, звичайно ж, цей еносіб навчання дає можливість навчатися тим, хто з певних причин не може це робити у навчальних закладах. В останні роки все більше навчальних закладів, як державних (включаючи установи вищої та середньої освіти), так і приватних навчальних центрів роблять ставку на онлайн навчання, а тому дослідження, спрямовані на вивчення та розвиток цієї сфери, актуальні.

Також актуальність цієї теми різко зросла у зв'язку з пандемією коронавірусу, яка перевела значну частку освітніх заходів онлайн практично для всіх категорій студентів у всьому світі, зробивши електронні освітні ресурси основою навчального процесу. Створення якісних дистанційних курсів для навчання учнів, студентів та слухачів потребує від науково-педагогічного працівника відповідних знань та вмій не тільки в галузі застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, але й певних навичок щодо якісного оформлення та представлення навчального матеріалу з урахуванням принципів візуалізації різноманітної інформації.

Сучасні тенденції економічного розвитку України, пов'язані з переходом до «цифрового світу», наголосили на тому, що головними трендами розвитку технологій є використання big data, artificial intelligence та cloud. Таким чином, основна ідея в освітній сфері тепер полягає не в накопиченні базових знань та умінь, а в розвитку потенціалу людини, придбанні кросдисциплінарних компетенцій.

Об'єкт дослідження – інформаційно-комунікаційне забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців педагогічної галузі.

Предмет дослідження – методика викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» із використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Мета дослідження – теоретичного обґрунтувати використання електронних освітніх ресурсів у розрізі забезпечення дистанційної освіти та розробити авторський електронний навчальний ресурс із дисципліни «Гендерна педагогіка» для студентів спеціальності «Початкова освіта» Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Виходячи із мети нашого дослідження було сформовано наступні завдання дослідження:

1. Описати сучасні форми організації навчання. Охарактеризувати суть та особливості дистанційного навчання.
2. Проаналізувати основні моделі та платформи із дистанційного навчання, висвітлити особливості проектування електронних навчальних курсів на основі Moodle.
3. Описати забезпечення інформаційно-освітнього середовища бази дослідження – Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.
4. Розробити авторський електронний навчальний курс «Гендерна педагогіка» для студентів спеціальності «Початкова освіта» та проаналізувати досвід його впровадження і апробації.
5. Надати рекомендації щодо оптимізації освітнього процесу із використанням електронних освітніх ресурсів.

Для досягнення поставленої мети та вирішення задач нами було застосовано наступні методи дослідження:

- теоретичні: аналіз наукової та методико-педагогічної літератури, синтез, порівняння, аналіз, узагальнення, класифікація та систематизація,

емпіричні: бесіди, спостереження, порівняння, анкетування, метод експертної оцінки;
 математично-статистична обробка даних.

Дослідження проводилось протягом 2020-2021 навчального року на базі

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці електроннометодичного забезпечення викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій для студентів педагогічних спеціальностей закладів вищої освіти.

Теоретичне значення дослідження. Проведений аналіз наукової та методико-педагогічної літератури дозволив теоретично дослідити поняття дистанційної освіти, означити важливість проведення медійної та інформаційної

грамотності у сучасній освіті, провести аналіз підготовки здобувачів освіти за педагогічною спеціальністю, обґрунтувати і розробити методичні рекомендації щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та вдосконалення процесу викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» із використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблений авторський електронний курс та методичні рекомендації щодо впровадження електронних освітніх ресурсів у процес викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» можуть бути використані у практичній діяльності викладачів педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти України.

Структура роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У роботі представлений ілюстративний матеріал у вигляді таблиць та рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Сучасні форми організації навчання. Суть та особливості

дистанційного навчання

Навчання – спеціально організований процес комунікації вчителів та студентів, спрямований на засвоєння знань, умінь та навичок, формування світогляду, розвиток розумових сил та потенційних можливостей студентів, вироблення та закріплення навичок самоосвіти відповідно до поставлених цілей [18].

Всі живі системи мають властивість навчатися, оскільки воно є фундаментальним. Розвиток суспільства обумовлює закріплення за навчанням статусу окремого, специфічного виду суспільної діяльності, за допомогою якого здійснюється передача соціального досвіду. Викладання та вчення є половиними складовими процесу навчання. У їх єдності полягає основна дидактична функція навчання [42], яка проявляється у конкретній взаємодії викладача та студента.

Причому у системі дидактичних відносин студент є об'єктом педагогічної діяльності, а також суб'єктом освітнього процесу. Викладач у цій системі має роль керівника [11].

Безперервна освіта змінює усталені погляди на навчання: пряме керівництво викладача замінюється опосередкованим, освітній процес набуває все більше властивостей самоосвіти. Процес та зміст навчання єдині та впливають один на одного. Обсяг і структура змісту освіти повинні підпорядковуватися закономірностям і принципам навчання, умовам, у яких воно реалізується, можливостям та особливостям особистості студентів, що формується. Освітня, виховна та розвиваюча функції навчання єдині та є принципами педагогічної діяльності; викладачам необхідно докладати спеціальних зусиль, щоб їх реалізувати [38].

У сучасних умовах дедалі більшої значущості набуває індивідуалізація навчання [5], оскільки вважається, що таке навчання приносить великі результати в порівнянні з груповим. Індивідуалізація – організація навчального

процесу, коли вибір методів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні

властивості студентів, рівень розвитку їх навчання [3]. Індивідуалізація навчання має на меті усунути протиріччя між рівнем навчальної діяльності, який задають програми, та реальними можливостями кожного студента. При побудові

комунікації зі студентами викладач бере до уваги як знання, так і психологічні

особливості такі як: темп роботи, впевненість у собі, відкритість чи замкнутість та інше.

У сучасних умовах існують такі системи організації навчання, які можуть реалізувати ці потреби: традиційна (офлайн), дистанційна (онлайн) та змішана

(blended learning) система навчання [14]. Кожна із систем застосовує характерні їй організаційні форми навчання, сприяє створенню специфічних умов навчання, виховання та розвитку студентів. Розглянемо докладніше кожну систему.

Традиційне (офлайн) навчання передбачає обов'язкове відвідування

освітнього закладу, виконання контрольних робіт, написання підсумкових робіт,

складання іспитів безпосередньо у навчальному закладі (у рамках цієї роботи – у закладі вищої освіти). Традиційна освіта – це педагогіка авторитету [49]. У основі

традиційного підходу лежить педагогічна діяльність, спрямована на трансляцію

зразка. Транслявання зразка є найважливішим фактором, без якого неможливий

розвиток [50]. Навчально-пізнавальний процес більшою мірою носить

репродуктивний характер, внаслідок чого у студентів формується

репродуктивний стиль пізнавальної діяльності. Тому нерідко його називають

«школою пам'яті» [5].

Процес навчання передбачає, що студент, відвідуючи навчальний заклад,

освоює низку загальноосвітніх предметів, встановлених навчальним планом, з

допомогою педагогів. Насправді, незалежно від форми навчання та освітньої

установи, здобуття освіти передбачає самостійне вивчення певної кількості матеріалу по заданому предмету. Крім того, важливо зазначити, що після закінчення самостійного вивчення матеріалу обов'язково відбувається контроль ступеня засвоєння вивченого матеріалу, в чому і проявляється принцип індивідуалізації традиційного освітнього процесу. В результаті переходу від освіти до самоосвіти, студент самостійно досліджує галузь знань, стає відповідальним за здобуття свого досвіду, за свою діяльність та її результати, через що також відбувається самовиховання студента [15].

Поява у процесі навчання інноваційних технологій послужило появі змішаного навчання. Поняття змішаного навчання (blended learning) ще не набуло усталеної форми у зв'язку з його недавньою появою, через що носить більшою мірою описовий характер. Так, на думку Д. Пейнтера змішане навчання є сукупністю формальних та неформальних засобів навчання, тобто поєднує у собі засоби навчання в рамках аудиторії за умови суворого вивчення теоретичного матеріалу із взаємодією через електронну пошту та Інтернетконференції [46].

В. Пурніма має на увазі під «змішаним навчанням» поєднання різних способів донесення навчального змісту, побудованих на Веб-технологіях [38].

На думку Л. Белявського змішане навчання можна визнати як поєднання традиційного навчання з впровадженням елементів онлайн навчання з використанням спеціальних інформаційних технологій, наприклад, комп'ютерної графіки, аудіо та відео та різних інтерактивних елементів [14].

Деякі зарубіжні дослідники [51] також стверджують, що змішане навчання є поєднанням протилежних підходів, тобто формального та неформального навчання, спілкування у безпосередній близькості та онлайн.

Існують такі принципи змішаного навчання:

1. Послідовність. На початковому етапі студент самостійно знайомиться з матеріалом, потім отримує теоретичні знання від вчителя і лише потім

застосовує їх на практиці. Цей принцип схожий на модель «перевернутого класу».

2. Наочність. Сучасні інструменти електронного навчання дозволяють створити базу знань, до якої можна звернутися у будь-який час. У

порівнянні з традиційною моделлю навчання при змішаному навчанні студенту надається доступ до методичних матеріалів – відеоуроків, книг або тренажерів.

3. Практичне застосування. Теорія немає сенсу без практичних занять, які допомагають її відпрацювати і закріпити.

4. Безперервність. Змішане навчання частково базується на принципах мікронавчання. Мікронавчання – це спосіб подання нової інформації малими блоками, кожен з яких присвячений конкретній, дуже вузькій

темі [41]. За рахунок того, що матеріал, розміщений в електронному середовищі, доступний у будь-який час, студент в будь-який зручний для нього час може приступити до вивчення нового матеріалу.

5. Підтримка. Система дистанційного навчання передбачає прямий

контакт з викладачем, тому студент може поставити запитання викладачеві і отримати відповідь у режимі реального часу, не чекаючи наступного онлайнового заняття [43].

При створенні курсу, в основі якого лежать принципи змішаного навчання,

викладачеві необхідно мати набір специфічних навичок, оскільки в його обов'язки входить організація самостійної діяльності студентів, її контроль, перебування в практично безперервному контакті зі студентами як в онлайн, так

і в оффлайн середовищі [44].

В умовах роботи в електронному середовищі студенти мають можливість задати питання, що їх цікавлять, безпосередньо викладачеві та отримати індивідуальну відповідь. Можна дійти до висновку, що електронне середовище

сприяє задоволенню індивідуальних запитів до навчання і допомагає індивідуалізувати підхід до студентів.

Слід зазначити, що однією з характерних рис змішаної моделі навчання від традиційної є введення чергування у часі фаз традиційного та електронного

навчання [22]. Спочатку студенти переглядають відео-лекції, за рахунок чого відбувається процес самостійного ознайомлення з новим матеріалом, а потім в аудиторії виконують комунікативні завдання під керівництвом викладача, який також здійснює контроль.

Контроль може бути різноманітний: самоконтроль в електронному середовищі (мається на увазі виконання різних тестів та їхню подальшу перевірку за ключами, доступ до яких надається після виконання тесту), а також у процесі аудиторної роботи під контролем викладача. Не варто забувати про

взаємоконтроль (перевірка письмових завдань, складених ситуацій та доповідей для презентацій тощо), який також може відбуватися у різних форматах (електронному середовищі або в офлайн-класі) [25].

Дистанційне навчання (ДН) – форма самостійного навчання, при якій взаємодія викладача та студента між собою реалізується на дистанції та відображає всі притаманні навчальному процесу компоненти (мета, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) засобами специфічних інструментів інтернет-технологій або інших інтерактивних технологій [18]. В

даний час необхідність використання дистанційної освіти лише підкріпилася коронавірусною пандемією, коли дистанційне навчання стало єдиним інструментом освіти.

За іншим визначенням, дистанційне навчання – сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу матеріалу, що вивчається, інтерактивну взаємодію студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з освоєння матеріалу, що вивчається, а також у процесі навчання [8].

Дистанційне навчання за визначенням це навчання на відстані, коли викладач та студент розділені просторово, тому актуальність проблеми очевидна. Дистанційне навчання відповідає вимогам сучасного життя, особливо якщо

врахувати не тільки транспортні витрати, але й витрати на організацію всієї системи очного навчання. Звідси інтерес, що все підвищується до дистанційного навчання не тільки університетського, але й до найрізноманітніших його форм, необхідних протягом усього життя людини [5].

Навчання з відривом здавна привертало увагу, як педагогів, і студентів.

Таке навчання може набувати різних форм залежно від організації та використовуваних технологій навчання. Донедавна в нашій країні подібне навчання в основному зводилося до обміну друкованою кореспонденцією, епізодичним зустрічам студентів з викладачами під час залікових та

екзаменаційних сесій. Це так зване заочне навчання, яке було поширене у всіх вузах країни. В інших країнах для цього широко використовувалися поряд з друкованими засобами можливості телебачення, відеозапису. Особливо це

притаманно відкритих університетів. Так, у Відкритому Університеті в Лондоні за 10 років (1980-1989) понад 80 тисяч студентів пройшли курс заочного телевізійного навчання, було підготовлено понад 1500 телепрограм (35 годин на тиждень). Широко використовувалися для тих же цілей навчальні радіопередачі..

Однак широкого поширення у системі вищої чи середньої професійної освіти ця практика не набула [38].

В останні роки університети різних країн світу звернули увагу на можливість використання комп'ютерних телекомунікаційних технологій для організації дистанційного навчання. Комп'ютерні телекомунікації забезпечують

ефективний зворотний зв'язок, що передбачається як у організації навчального матеріалу, і спілкуванням з викладачем, провідним даний курс. Таке навчання на відстані і отримало останніми роками назву «дистанційного навчання» на відміну від знайомого всім заочного навчання [28].

Дистанційне навчання, на думку дослідників, має низку переваг:

1. Самостійне планування діяльності розвиває автономію: студенти звикають нести відповідальність за організацію та власну участь у

заняттях та меншою мірою, порівняно з офлайн-уроком, залежать від

викладача, самостійно організують своє робоче місце, самі орієнтуються у навчальному просторі (книгах, зошитах) [13].

2. Студенти набувають можливості розвивати аудитивну пам'ять. На офлайн занятті викладачі та студенти звикли покладатися на візуальну

пам'ять та кінестетику: доторкнутися до карток, роздаткових матеріалів.

3. Вирішення проблеми відсутності студента на офлайн занятті через хворобу або від'їзд.

Найважливіший принцип, що становить основу дистанційного навчання, –

безперервна, пряма та інтерактивна взаємодія викладача та студента, що дозволяє індивідуалізувати навчання [13].

Дистанційне навчання орієнтоване в першу чергу на проведення традиційних, зрозумілих, зручних занять, що проводяться віртуально через

інтернет у різних формах, наприклад, у формі інтернет-відеоконференції. Поява Інтернету стала основою розвитку технологій поширення знань за допомогою

електронних підручників і бібліотек, зручних систем тестування і навіть засобів взаємодії [11].

Так, в даний час існує безліч платформ, за допомогою яких можна проводити відеозаняття, які передбачають, що викладач підготував в

електронному вигляді завдання та коментуватиме їх [2]. А для занять використовуються різні платформи, які дозволяють створити повноцінне

віртуальне освітнє середовище.

Проблема дистанційного навчання особливо актуальна для України з її зосередженням наукових центрів у великих містах. Нині Міністерство освіти

України переймається створенням єдиної освітньої телекомунікаційної мережі.

Необхідно, щоб при розробці такої мережі враховувалися можливості та потреби різних видів освітніх систем України – вищої, загальної середньої освіти, системи підвищення кваліфікації. Проблема безперервної освіти, професійної

переорієнтації є актуальною сьогодні, і її значущість з роками зростатиме в міру

розвитку ринкової економіки в нашій країні, посилення міграції населення.

Звідси стає очевидною значимість науково-обґрунтованої концепції наповнення та використання єдиного телекомунікаційного освітнього простору для різних освітніх систем [32].

Розглянемо, як розуміють термін «дистанційну освіту» наші вчені. Треба сказати, що ряд дослідників користуються поняттями «дистанційна» і «дистантна» освіта, ставлячись до них як до тотожних, чи навпаки,

розмежовуючи їх. Так, Ю.І. Лобанов і група авторів пропонують розрізняти

«дистанційну» та «дистантну» освіту з етимології. В їх інтерпретації ширшим за обсягом є термін «дистантна освіта», що позначає комплекс освітніх послуг, що надаються студентам, віддаленим (у часі та просторі) від джерел виробництва

навчально-методичної інформації, за допомогою різноманітних засобів її

передачі, зберігання та обробки (телебачення, радіо, модемний зв'язок,

комп'ютери та ін.). При цьому «дистанційну освіту» (ДО) автори відносять лише до одного з видів дистантної освіти, вважаючи, що дистанційна освіта є

комплексом масових освітніх послуг, що надаються спеціальним інформаційним

середовищем за допомогою засобів передачі навчально-методичної інформації

на великі відстані (телефон, радіо, інтернет, телебачення, супутниковий зв'язок та ін.) [24].

Г.С. Сіговцев та М.А. Чарута дають таке визначення: «дистанційна освіта

– комплекс масових освітніх послуг, що надаються спеціальним інформаційним

середовищем за допомогою засобів передачі навчально-методичної інформації

на великі відстані (телефон, радіо, інтернет, телебачення, супутниковий зв'язок та ін.)» [46].

Проте, насамперед важливо визначитися, на яких концептуальних педагогічних положеннях доцільно будувати сучасний курс дистанційного навчання. Коротко їх можна звести до таких:

1. У центрі процесу навчання знаходиться самостійна пізнавальна діяльність студента. Вчення, самостійне набуття та застосування знань стало потребою сучасної людини протягом усього її свідомого життя в умовах постіндустріального, інформатизованого суспільства.

2. Звідси, з одного боку, необхідна гнучкіша система освіти, що дозволяє набувати знань там і тоді, де і коли зручно навчатися. А з іншого, важливо, щоб студент не тільки опанував певну суму знань, але, що представляється набагато важливішим, щоб він навчився самостійно набувати знань, працювати з інформацією, опанував способи пізнавальної діяльності, які він міг би застосовувати в подальшому за необхідності підвищувати кваліфікацію, міняти професійну орієнтацію тощо.

3. Організація самостійної (індивідуальної чи групової) діяльності студентів у мережі передбачає не меншою мірою, ніж у очному навчанні, використання новітніх педагогічних технологій, стимулюючих розкриття внутрішніх резервів кожного студента і водночас сприяють формуванню соціальних якостей особистості (уміння працювати у колективі, виконуючи різні соціальні ролі, допомагаючи один одному у діяльності, вирішуючи її спільними зусиллями (складні пізнавальні завдання). Насамперед йдеться про широке застосування методу проєктів, навчання у співпраці, дослідницькі, проблемні методи.

4. Самостійне надбання знань не має носити пасивний характер, навпаки студент з самого початку повинен бути залучений до активної пізнавальної діяльності, що не обмежується оволодінням знаннями, але неодмінно передбачає їх застосування для вирішення різноманітних

проблем навколишньої дійсності. У ході такого навчання студенти (будь-якого віку та соціального статусу) повинні, перш за все, навчитися набувати та застосовувати знання, шукати та знаходити потрібні для них засоби навчання та джерела інформації, вміти працювати з цією інформацією.

5. Система контролю за засвоєнням знань та способами пізнавальної діяльності, здатністю, умінням застосовувати отримані знання у різних проблемних ситуаціях повинна мати систематичний характер, будуватися як на основі оперативного зворотного зв'язку (закладеного як у текст матеріалу, так і можливості оперативного звернення до викладача чи консультанта курсу) і відстроченого контролю (наприклад, при тестуванні).

6. Дистанційне навчання, індивідуалізоване за своєю суттю, не повинно разом з тим виключати можливості комунікації не тільки з викладачем, а й з іншими партнерами, співробітництва у процесі різного роду пізнавальної та творчої діяльності. Проблеми соціалізації дуже актуальні під час дистанційного навчання [8].

У системі дистанційного навчання використовуються як традиційні, так і специфічні методи, засоби та форми навчання, що базуються на комп'ютерних та телекомунікаційних технологіях. Найважливішою складовою освітнього процесу при ДО є цілеспрямована та контрольована інтенсивна самостійна робота студента [13].

Аналіз вітчизняної та зарубіжної теорії та практики дозволив відзначити характерні особливості ДО. Серед них:

□ Модульність. В основу програм ДО закладається модульний принцип, що дозволяє з набору незалежних дисциплін формувати навчальний план, що відповідає індивідуальним та груповим потребам студентів.

НУБІП України

□ Гнучкість. Студенти займаються у зручний для себе час, у зручному місці та темпі.

□ Дальнодія. Відстань від місця знаходження студента до освітнього закладу (за умови якісної роботи зв'язку) не впливає на якість освітнього

НУБІП України

процесу.

□ Паралельність. Навчання може проводитись «без відриву від виробництва».

НУБІП України

□ Асинхронність. У процесі навчання праця відбувається за зручним для кожного розкладом.

□ Охоплення, або масовість. Кількість студентів у системі ДО перестала бути критичним параметром.

НУБІП України

□ Рентабельність. ДО економічно ефективніше традиційних форм здобуття освіти.

□ Викладач. У системі ДО викладач виконує нові ролі та функції.

□ Учень / студент. Вимоги до здобувача освіти істотно відрізняються від традиційних.

НУБІП України

□ Нові інформаційні технології (НІТ). У системі ДО використовуються всі види інформаційних технологій, але переважно нові інформаційні технології, засобами яких є комп'ютери, комп'ютерні мережі, мультимедіа системи тощо.

НУБІП України

□ Соціальність. ДО певною мірою знімає соціальну напруженість, забезпечуючи рівну можливість здобуття освіти.

□ Інтернаціональність. За допомогою ДО здійснюється експорт та імпорт освітніх послуг [11].

НУБІП України

Передічені особливості визначають переваги ДО над іншими формами здобуття освіти. Однак, пред'являючи специфічні вимоги до викладача та слухача, ДО не знижує, а підвищує їх трудовитрати [2].

Канонічна дидактична система, в якій протікає традиційний освітній процес, складається з шести елементів: мета, зміст, методи, засоби, форми навчання, суб'єкти освітнього-процесу [22].

Дано характеристику елементів педагогічної системи ДО, зазначаючи ці особливості.

Мета навчання складає систему знань, умінь та навичок, які формуються відповідно до державних освітніх стандартів. Ціль має ієрархічну структуру. Мета навчальної дисципліни постає як один із елементів мети підготовки спеціаліста. Мета вивчення теми є елементом системи цілей навчальної дисципліни тощо. Ціль — це початок організації навчального процесу, і вона може трактуватися як засвоєння змісту на необхідному рівні. Таке загальнопедагогічне розуміння мети інваріантно до форми здобуття освіти і, отже, застосовується до ДО.

Ті, хто навчається при ДО, виявляються в абсолютно нових умовах не тільки тому, що можуть перебувати на великій відстані, бути зайнятими виробничими справами тощо, але й тому, що їм надано «свободу» у навчанні. Це і вільний графік, і гнучкий вибір дисциплін тощо. Однак «свободою» треба вміти користуватися. Високі вимоги пред'являються особистісним якостям слухачів ДО: цілеспрямованості, наполегливості, чесності та інших. Вони мають бути основами методики і техніки самостійної роботи.

Навчання в системі ДО вимагає певної готовності до навчання (початкового набору знань, умінь, навичок) та матеріально-технічного забезпечення робочого місця. Противники ДО часто вказують цей факт, як можливість створення додаткової «майнової» нерівності у здобутті освіти. Уникнути цього допоможе використання кореспондентської моделі навчання,

розробка комплектів навчальних матеріалів у розрахунок на контингент студентів, який не має доступу до засобів НІТ тощо. З іншого боку, можна бути впевненими, що прогрес мікроелектроніки дозволить вже в найближчому майбутньому вирішити проблему доступності засобів НІТ [19].

Сучасне дистанційне навчання будується на використанні таких основних елементів:

- середовища передачі інформації (пошта, телебачення, радіо, інформаційні комунікаційні мережі);

- методів, залежних від технічного середовища обміну інформацією [22].

Використання технологій дистанційного навчання дозволяє:

- знизити витрати на проведення навчання (не потрібні витрати на оренду приміщень, поїздок до місця навчання, як студентів, так і викладачів

тощо);

- проводити навчання великої кількості осіб;

- підвищити якість навчання за рахунок застосування сучасних засобів, об'ємних електронних бібліотек тощо;

- створити єдине освітнє середовище (особливо актуальне для корпоративного навчання) [22].

1.2. Порівняльна характеристика засобів дистанційного навчання

При розробці схеми індивідуалізації навчання з використанням дистанційних освітніх технологій є сенс звернутися на досвід вітчизняних вишів.

Існують різні моделі застосування дистанційних технологій у сучасних вишах, розроблені десять-двадцять років тому. Деякі з них частково застаріли і втратили

актуальність. Проте їх аналіз важливий для розуміння того, як змінювалися погляди на дистанційне навчання у цей час. Крім того, часто буває, що елементи застарілих технологій успішно застосовуються на практиці і включаються в

трохи зміненому вигляді до більш сучасних моделей навчання. Моделі та їх опис представлені у табл. 1.1.

НУБІП України

Таблиця 1.1.

Характеристики моделей навчання із можливістю організації

Автор	Модель	Опис
А.А. Андреев	Кейс-технології	Заснована на самостійному вивченні учасниками спеціального набору навчально-методичних матеріалів – кейсів.
	Кореспондентське навчання	Навчання відбувається дистанційно. Обмін навчальними матеріалами, завданнями та результатами їх виконання відбувається за допомогою традиційної пошти.
	Радіотелевізійне навчання	Навчальний матеріал подається за рахунок заєобів телебачення, радіо, радіотрансляції міських мереж.
	Мережеве навчання	Доступ до навчальних матеріалів та взаємодія учасників здійснюється через інтернет.
	Мобільні технології	Студенти використовують мобільні портативні персональні комп'ютери
О.С. Полат	Навчання за типом екстернату	Призначено для студентів, які не мають можливості бути присутніми на офлайн заняттях. Здійснюється відповідно до шкільних та вузівських вимог.
	Університетське навчання (на базі одного університету)	Організовується на базі вузу, що має класичне очне відділення, реалізується на основі застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Продовження таблиці 1.1.			
Співпраця кількох навчальних закладів (консорціум)	Учасники консорціуму розробляють програми	спільно курсів, навчальні та навчально-методичні матеріали. Партнерами можуть бути як університети, так і окремі факультетні установи.	
Неформальне інтегроване дистанційне навчання на основі мультимедійних програм	Основні засоби доставки навчального матеріалу – мультимедійні програми, орієнтовані на самоосвіту і що передбачають можливість проведення консультативних програм.		
Найсучасніші моделі	дистанційної освіти	представили	М.С.
<p>Вайндорф Сисоева та В.А. Шитова: модель із використанням кейсів, модель із застосуванням трансляційної технології та модель із застосуванням мережевої технології. Слід звернути увагу, що в залежності від частки Інтернет-технологій в освітньому процесі способи взаємодії викладача та студента можуть змінюватися. Також варіанти відрізняються залежно від витрачених коштів та зусиль установи та ступеня ефективності застосування ДО.</p>			
<p>Модель з використанням кейсів передбачає розміщення навчально-методичних матеріалів або на онлайн-платформі або їхню розсилку електронною поштою. Відмінною особливістю цієї моделі є невеликі фінансові та часові витрати на впровадження.</p>			
<p>Модель із застосуванням трансляційної технології (відеотрансляція записаних кейсів через систему супутникового або Інтернет-зв'язку) передбачає, що навчальні матеріали спочатку записуються у відеорежимі та транслюються</p>			

чи розсилаються студентам. Ця модель не має на увазі прямого спілкування з викладачем.

Модель із застосуванням мережевої технології. Характеризується великими трудовитратами. Невід'ємною частиною цієї технології є система

дистанційного навчання. Причому перед початком освітнього процесу за допомогою такої моделі викладач має навчитися особливостям застосування електронного навчання, освоїти можливості та інструменти платформи,

навчитися створювати свій курс самостійно. За наявності технічної підтримки

курс створюється без участі викладача, перед яким у такому випадку стоїть завдання лише провести навчання. Якщо ж група технічної підтримки відсутня, викладач одразу у багатьох ролях: автора, наставника-консультанта та вчителя.

Взаємодія зі студентами на платформі відбувається безперервно в режимі

реального часу протягом усього терміну навчання. У такому разі при виникненні питань та труднощів студент звертається до викладача та отримує негайну відповідь на своє запитання. В основі навчання, як і раніше, лежить самостійна

робота, проте також є можливість організувати роботи студентів у групах або

парах [11].

Залежно від компетенцій працівників та викладачів, доступності технічних та матеріальних засобів, можливо інтегрувати кейсову та мережеву технології:

різні способи взаємодії в системі дистанційної освіти (СДО) з більшим чи

меншим ступенем залучення самих викладачів. Наприклад, низка дисциплін

готується як кейс, інші – для вивчення онлайн.

Найпродуктивнішою для вищих навчальних закладів можна вважати модель із встановленням ЕІОС (електронного інформаційного освітнього

середовища). Це портал з розгалуженою структурою, що включає інформаційну

частину, майданчик для навчання та для спілкування, можливість взаємодії з

підрозділами та представниками різних установ (бібліотекою, деканатом,

відділом кадрів; зворотний зв'язок із проректором, деканом тощо). Така модель

передбачає різні варіанти онлайн-спілкування (через конференцію, вебінар, чат) та дистанційного навчання (використання електронних курсів, кейсів, участь у тестуванні та ін.). До віртуального університету мають доступ усі учасники

освітнього процесу, що дозволяє створити розклад для відкритого відвідування занять, перегляду відеолекцій, демоверсії різних курсів.

Таким чином, можна зробити висновок, що існує безліч моделей організації навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій у закладах вищої освіти (ЗВО), проте продуктивність їх впровадження залежатиме від багатьох

факторів, які залежать від конкретного ЗВО, в якому та чи інша модель буде впроваджена. Серед таких факторів: якість комунікації між студентом та вчителем, ефективність зворотного зв'язку, розумне використання педагогічних технологій, якість навчально-методичних матеріалів, що використовуються у навчанні, та способів їх доставки.

Ще однією особливістю дистанційних курсів є необхідність їхнього просування в мережі Інтернет. Просування онлайн курсів – це комплексний, довгостроковий та трудомісткий процес. Одним із найефективніших рішень є

розміщення курсу на платформі, яка водночас є каналом поширення контенту та комунікації з цільовою аудиторією. Соціальні мережі є найефективнішими платформами, які підходять для таких цілей. Якщо розглядати онлайн-курс, спрямований на підготовку до зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), то

цільовою аудиторією для такого курсу є школярі. Соціальні мережі дозволяють вплинути на дітей та батьків, які приймають рішення. Тим не менш, розміщення курсу в соціальній мережі для його подальшого просування може бути пов'язане з додатковими труднощами для викладача, оскільки для соціальних мереж

потрібно створювати цікавий контент, наприклад, тексти постів, фото, відео. Також необхідно взаємодіяти з аудиторією: проводити опитування, голосування, розіграші.

Слід зазначити, що як мотиваційна система, багато онлайн-шкіл ведуть класний журнал за аналогією з традиційними школами, виставляючи оцінки за результатами навчання після написання контрольних робіт. Онлайн школи також

надають можливість студентам, які пропустили заняття очно з якихось причин

або не зрозуміли якоїсь конкретної теми, надолужити матеріал або заповнити прогалини у знаннях. Також відбувається запис занять, який надає студентам, які

з тих чи інших причин не були присутні на занятті, можливість ознайомитися з матеріалом і поставити запитання викладачеві в режимі реального часу.

Охарактеризуємо найуживаніші на даний час платформи для організації та проведення дистанційного навчання (див. табл. 1.2.).

Таблиця 1.2.

Характеристики онлайн платформ для створення віртуального освітнього середовища [3]

Платформа	Переваги	Недоліки	Обмеж. учасників
Трансляції в Яндекс	Дозволяє вести трансляцію, видавати завдання та збирати звітність в одному місці. Не потрібно встановлювати спеціальні програми. У чаті ведеться листування, тому унеможливується те, що викладача буде перервано під час подачі матеріалу. Чат підтримує функцію пересилання файлів.	Тривалість однієї трансляції – 30 хвилин.	Ні

Zoom	Простий у використанні. Щоб студенти підключилися до трансляції, слід надіслати їм посилання. Учасники можуть спілкуватися в окремих онлайнкімнати.	Тривалість безкоштовної трансляції обмежена до 40 хвилин.	100
Google HangOuts	Якщо у вас є обліковий запис Google, жодних додаткових реєстрацій не потрібно. Можна ділитися файлами з Google Диску. Реєстрація обов'язкова.	Максимальна кількість учасників трансляції – 10 осіб.	10

Продовження таблиці 1.2.

Skype	Наявність групового чату. Уся історія листування зберігається. Високий рівень захисту від кібератак. Реєстрація обов'язково.	Дзвінок надходить лише за наявності до 25 учасників, якщо учасників буде більше, то їм буде відправлено сповіщення.	50
Youtube	Діти та підлітки вже мають досвід взаємодії з цим сервісом. Листування ведеться в коментарях, тому під час заняття викладача не буде перервано.	Багато відволікаючих чинників.	Ні

Facebook	Трансляції доступні лише студентам, які мають доступ до закритої групи. У групі також проводиться вся взаємодія з курсу та обмін матеріалами. Передбачені повідомлення про початок трансляції.	Багато інформації, що відволікає. Усі студенти мають бути зареєстровані у соціальній мережі.	Ні
----------	--	--	----

Додатково студенту пропонується виконати тести, контрольні роботи, інші завдання, які дозволять педагогу та батькам оцінити ступінь засвоєння матеріалу.

На противагу наведемо огляд найпопулярніших професійних систем дистанційного навчання.

WebTutor – інформаційна система, призначена для автоматизації бізнес-процесів, пов'язаних із управлінням персоналом.

Інформаційна система WebTutor складається з модулів, кожен із яких забезпечує необхідний функціонал. У тому числі, до складу модулів входить

модуль «Дистанційне навчання», що забезпечує планування, проведення та аналіз результатів навчання користувачів (співробітників компанії, клієнтів, студентів) за допомогою дистанційних курсів [6].

Competentum.Magister для навчальних закладів дозволяє створювати навчальні курси, планувати траєкторію навчання, використовувати компетентнісний підхід та персоналізувати навчальну програму студентів [26].

eLearning Server – коробковий продукт eLearning Server дозволяє створити власний навчальний центр в Інтернет/Інтранет та організувати повний цикл дистанційного навчання.

Завдяки модульній архітектурі, відкритому коду та вбудованим засобам налаштування та інтеграції функціональність eLearning Server легко розширюється [36].

Має рекомендації Міністерства Освіти України та сертифікат Асоціації Дистанційного навчання України. У 2006 році Навчальний центр ВМФ, спроектований на базі eLearning Server, був визнаний найкращим проектом eLearning у ЗВО та навчальних центрах (Best academic eLearning implementation).

Є успішний досвід впровадження цієї СДО у ЗВО України.

Adobe Connect – це спеціалізоване програмне забезпечення на базі технології Adobe Flash, розроблене для дистанційного навчання, проведення інтерактивних конференцій, нарад, онлайн підтримки клієнтів, обміну інформацією та інших не менш корисних функцій.

Moodle – це середовище дистанційного навчання, призначене для створення якісних дистанційних курсів. Цей програмний продукт використовується більш ніж у 100 країнах світу університетами, школами,

компаніями та незалежними викладачами. За своїми можливостями Moodle витримує порівняння з відомими комерційними системами управління навчальним процесом, водночас вигідно відрізняється від них тим, що поширюється у відкритих вихідних кодах – це дає можливість «заточити» її під особливості кожного освітнього проекту, доповнити новими сервісами [1].

Як середовище розробки нами було обрано Moodle – абревіатура від modular object-oriented dynamic learning environment (модульне об'єктноорієнтоване динамічне навчальне середовище), який задовольняє навчальні цілі освітнього закладу та значно підвищує якість підготовки. Організація системи дистанційної освіти – складне завдання, вирішення якого має здійснюватися поетапно.

Основними вирішальними факторами були:

1. СДО Moodle є програмним продуктом з відкритим кодом. Це означає що:

- Можливе безкоштовне використання;
- виправлення помилок відбувається швидше, ніж у комерційних продуктах;

НУБІП України

- Можлива зміна коду програмного забезпечення для реалізації нових функцій;

- Є документований API для створення власних модулів, плагінів,

компонентів та шаблонів (інтерфейс програмування програм, інтерфейс

НУБІП України

прикладного програмування, англ. application programming interface, API

– набір готових класів, процедур, функцій, структур та констант, що надаються додатком (бібліотекою, сервісом) або операційною системою

для використання у зовнішніх програмних продуктах (використовується

НУБІП України

програмами при написанні різноманітних додатків)),

- Існує спільнота користувачів системи (www.moodle.org) [33].

2. Система має україномовний, інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, що

дозволяє працювати з оболонкою викладачам, які не мають спеціальних знань в

області ІКТ.

НУБІП України

Moodle є web-орієнтованим середовищем.

Для роботи потрібно:

- Для сервера: web-сервер із підтримкою PHP (наприклад, Apache2); сервер баз даних (за промовчанням використовується MariaDB).

- Для клієнта: сучасний Web-браузер з підтримкою технологій JavaScript та AdobeFlash для відображення інтерфейсу користувача СДО

(Internet Explorer, Mozilla Firefox, Google Chrome, Yandex, Safari тощо).

НУБІП України

Використовуючи Moodle, викладач може створювати курси, наповнюючи їх вмістом у вигляді текстів, допоміжних файлів, презентацій, опитувальників

тощо. Для використання Moodle достатньо мати будь-який сучасний webбраузер,

що робить використання цього навчального середовища зручним як для

викладача, так і для студентів. За результатами виконання студентами завдань,

викладач може виставляти оцінки та давати коментарі [30].

НУБІП України

Таким чином, впровадження системи, що розробляється, дозволить підвищити якість навчання за рахунок застосування сучасних засобів. Moodle є центром створення навчального матеріалу та забезпечення інтерактивної взаємодії між учасниками навчального процесу [32].

1.3. Проектування дистанційного навчального курсу у системі Moodle

Проектування дистанційного навчального курсу є комплексним завданням, для успішного вирішення якого викладачеві необхідно володіти не лише інформаційними та комунікаційними, а й педагогічними технологіями, що забезпечить успішне використання дистанційного курсу в освітній діяльності.

Основний принцип розробки дистанційних курсів – максимально повне та наочне подання навчальних матеріалів, що забезпечує їхнє самостійне вивчення в індивідуальному темпі, а також створення достатньої кількості внутрішніх та зовнішніх зв'язків, що дозволяють організувати ефективний та швидкий доступ студентів до необхідної інформації.

При розробці дистанційних навчальних курсів можливе використання широкого спектру засобів та технологій навчання. Ґрунтуючись на загальних психолого-педагогічних підходах, викладачі можуть по-різному вибудовувати методики навчання, виходячи зі свого досвіду та особливостей цільової аудиторії. Враховуючи конкретні умови, кожен викладач може самостійно визначати обсяг підготовлених матеріалів, тип завдань, способи активізації процесу навчання та контролю за його результатами. При цьому важливо не лише вибрати правильні засоби та технології, а й визначити цілісну структуру курсу, завдяки якій досягається кінцева мета вивчення конкретного дистанційного навчального курсу.

Основні трудові витрати при створенні курсу пов'язані з підбором та оформленням навчальних матеріалів у різних форматах, їх подальшим розміщенням у Moodle. У зв'язку з цим підкреслимо, що під змістом

дистанційного навчального курсу слід розуміти не лише навчальні матеріали, які включені до нього як основний навчальний контент.

Зміст дистанційного курсу доповнюється ресурсними та діяльними

можливостями Moodle, що визначають багатоваріантність

навчально-пізнавальної діяльності студентів. Дистанційний навчальний курс є відкритою дидактичною системою, функціонування якої ґрунтується на авторській концепції вивчення конкретної дисципліни. Педагогічна складова дистанційного навчального курсу є пріоритетною.

Основними положеннями проектування будь-якої дисципліни є наступні:

- Організація самостійної (індивідуальної чи групової) діяльності студентів у системі дистанційного навчання передбачає використання педагогічних технологій, що враховують специфіку даної форми

навчання та стимулюють розкриття здібностей та можливостей кожного студента. Найбільш вдалі у цьому плані дослідницькі і проблемні методи (навчання у співробітництві, метод проєктів та інших.).

- Дистанційне навчання передбачає активну взаємодію студентів як з викладачем (тьютором) курсу, так і з іншими студентами, передбачає співпрацю у процесі різних видів навчально-пізнавальної та творчої діяльності.

Важливо, щоб студенти навчилися самостійно здобувати знання, користуючись різноманітними джерелами інформації та маючи при цьому можливість працювати у зручний для них час.

□ Студенти з самого початку мають бути залучені до активної навчально-пізнавальної діяльності, заснованої на застосуванні знань для вирішення реальних завдань.

□ Контроль навчання повинен мати систематичний характер і будуватися на використанні різних форм контролю та оперативного зворотного зв'язку, передбаченого у структурі навчального матеріалу.

При створенні дистанційного навчального курсу необхідно урізноманітнити методичні прийоми та інструменти, що забезпечують інтерактивність (навчальні ситуації, обговорення, дискусії, рольові ігри, метод проектів, оперативний зворотний зв'язок та ін.).

Основним об'єктом системи Moodle є дистанційний навчальний курс, який є:

- блочно-модульною структурою;
- змістовною частиною навчальної дисципліни;
- засобом організації та проведення процесу навчання; □ середовищем для спілкування учасників курсу.

Склад та зміст навчальних матеріалів, що розміщуються в системі дистанційних навчальних курсів, визначається розробниками самостійно відповідно до державного освітнього стандарту, робочої навчальної програми, з урахуванням методичних рекомендацій щодо розробки дистанційного навчального курсу та затверджується кафедрами.

Кожен курс складається з блоків, які збільшують функціональність, інтуїтивність та простоту використання системи.

НУБІП України

Модуль – логічно завершений розділ навчального контенту дистанційного навчального курсу.

Основний зміст курсу включає:

НУБІП України

- вступний модуль;
- тематичні модулі;
- довідковий модуль.

Модуль містить різні інформаційні ресурси та інтерактивні елементи.

НУБІП України

Інформаційні ресурси курсу – матеріали для вивчення, які викладач розміщує у розділах курсу. Вони можуть бути представлені у вигляді різних форматів файлів, які завантажуються в Moodle або використовуються за допомогою посилань на зовнішні сайти.

Типи інформаційних ресурсів

НУБІП України

- Пояснення текстом, який відображається безпосередньо на головній сторінці курсу.

- Гіперпосилання дозволяє створити посилання на будь-яку веб-сторінку в Інтернеті.

НУБІП України

- Файл дозволяє розробнику подати файл будь-якого формату як інформаційний ресурс курсу з можливістю завантаження.

- Папка дозволяє відобразити вміст каталогу з файлової системи курсу, який студенти можуть переглядати та/або завантажувати.

НУБІП України

- Сторінка забезпечує створення та форматування окремої web-сторінки в Moodle, використовує вбудований HTML-редактор.

НУБІП України

- Книга – ресурс, що дозволяє створити багатосторінковий текст із навчальним матеріалом. Текст Книги можна розбити на розділи, параграфи та оформити зміст.

НУБІП України

Інтерактивні елементи – акцентують увагу студентів на окремих фрагментах матеріалу, що викладається, дозволяють закріпити його зміст,

залучають до взаємодії, контролюють засвоєння окремих тем, розділів або

навчального курсу в цілому.

НУБІП України

Типи інтерактивних елементів.

- Завдання дозволяють викладачеві ставити завдання, яке вимагає від студентів підготувати відповідь у вигляді тексту чи файлів різних форматів.

НУБІП України

Лекція відображає навчальний матеріал у інтерактивній формі. Вона складається з набору сторінок із переходами та може закінчуватися питанням, на яке студент має відповісти.

НУБІП України

- Глосарій – це словник термінів та понять, які використовуються в курсі.
- Опитування дозволяє викладачеві вивчити думку студентів, яким пропонується відповісти на конкретне запитання з різними варіантами відповідей.

НУБІП України

- Тест дозволяє створити банк тестових завдань, провести тестування для контролю за успішністю студентів.
- Форум – інструмент для організації інформаційної взаємодії між учасниками курсу у процесі навчання.

НУБІП України

- Чат дає можливість учасникам курсу проводити обговорення у режимі реального часу.

Кожен ресурс/елемент курсу повинен мати певне функціональне призначення. Залежно від конкретної педагогічної задачі його можна віднести

НУБІП України

до однієї або кількох з наведених нижче груп:

- навчальний – включає розгорнутий зміст окремих тем для навчання та поглиблення знань;

НУБІП України

□ тренувальний – містить систему завдань та вправ, поданих у вигляді різних питань, завдань та ін., вимог до їх виконання, довідкову інформацію по суті запропонованих завдань;

НУБІП України

□ контролюючий – включає тести та інші оцінювані елементи (завдання, робочий зошит та ін.), передбачає види контролю: поточний, узагальнений, підсумковий;

НУБІП України

□ інформаційний – включає засоби, призначені для повідомлення інформації навчально-методичного характеру, оперативну інформацію для викладанів та студентів: нові події, зміни в курсі, нагадування про здачу завдань тощо;

НУБІП України

□ для організації самостійної роботи студентів – містить додаткові ресурси та елементи для поглиблення та розширення знань/навичок студента;

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

розвитку його пізнавальних здібностей, творчої ініціати, формування самостійності мислення, здібностей до саморозвитку.

Створення дистанційного навчального курсу процес складний і

трудомісткий, його розробка включає такі етапи:

1. Проектування курсу.
2. Підготовка навчальних матеріалів.
3. Розміщення матеріалів у Moodle.
4. Впровадження курсу у навчальний процес.

Розглянемо докладніше зміст кожного етапу.

Проектування дистанційного навчального курсу є найважливішим етапом при підготовці до практичної реалізації курсу в системі дистанційного навчання, від результатів якого багато в чому залежить ефективність навчального процесу.

Насамперед розробнику необхідно визначити навчальні цілі та завдання курсу. Слід пам'ятати, що навчальна мета має бути спрямована на студента, конкретна, досяжна, вимірна. Теоретичною основою може бути таксономія Б.

Блума, пізніше уточнена Андерсоном і Кратволом [52], в якій пізнавальні процеси від нижчого до вищого рівня виражаються ланцюжком з 6 рівнів: запам'ятовувати – розуміти – застосовувати – аналізувати – оцінювати – створювати.

Також на етапі проектування необхідно:

- врахувати особливості цільової аудиторії, на яку створюється курс (абітурієнти, студенти, слухачі та інші);
- провести аналіз та відбір навчально-методичних матеріалів, позначити модулі курсу;
- визначити форми занять, засоби організації навчального процесу, способи взаємодії з студентами, закріплення та контролю знань та навичок, здійснення комунікації та зворотного зв'язку;

Позробити сценарій дистанційного навчального курсу, який повинен відображати авторське уявлення про його зміст, структуру, а також набір інформаційних ресурсів та інтерактивних елементів, що використовуються для організації навчальної діяльності.

Необхідним етапом проектування дистанційного курсу є підготовка навчальних матеріалів для подальшого розміщення в Moodle. Призначений розробки дистанційного курсу навчальний матеріал необхідно розбити на модулі. Форма подачі підбраного навчального матеріалу в кожному модулі має враховувати дидактичні та комунікативні можливості системи Moodle.

Відповідно до сценарію дистанційного навчального курсу необхідно підготувати файли (текстові, графічні, мультимедійні та ін.). У системі Moodle передбачена можливість створення, розміщення різноманітних ресурсів, які забезпечують інформаційну підтримку процесу навчання та можуть бути підготовлені у вигляді файлів різних форматів, які зберігаються у файлової системі курсу або є посиланнями на зовнішні web-сторінки, розташовані в мережі Інтернет.

Під час підготовки навчальних матеріалів необхідно сформувати списки літератури, колекції посилань на Інтернет. Залучення зовнішніх ресурсів дозволяє інтегрувати найкращий теоретичний та практичний досвід викладання дисципліни, що є одним із принципів дистанційного навчання.

На етапі розміщення необхідно вибрати та налаштувати формат та основні параметри дистанційного навчального курсу, додати функціональні та інформаційні блоки.

Відповідно до сценарію дистанційного навчального курсу підготовлені навчальні та методичні матеріали додаються у вигляді ресурсів та інтерактивних елементів у відповідні модулі дистанційного курсу.

Слід розмістити необхідні елементи комунікації з учасниками курсу, і навіть визначити систему контролю та оцінки дистанційного навчального курсу.

НУБІП України

Підготовка курсу до навчального процесу передбачає налаштування термінів вивчення курсу та окремих інтерактивних елементів, оформлення Календаря курсу.

Протягом навчального семестру (одного циклу навчання) відбувається апробація курсу у навчальному процесі, доопрацювання та актуалізація.

НУБІП України

Після апробації дистанційний навчальний курс проходить процедуру комплексної експертизи якості, яка включає змістовну, методичну, технологічну експертизу.

НУБІП України

У ході змістовної експертизи визначається відповідність змісту навчальних та навчально-методичних матеріалів дистанційного курсу вимогам державних освітніх стандартів, навчальним програмам з відповідної дисципліни та іншим нормативним документам. Результатом змістовної експертизи є висновок кафедри, де було створено дистанційний курс.

НУБІП України

Методична експертиза проводиться щодо відповідності методів, засобів і способів подання навчально-методичних матеріалів принципам дистанційного навчання, і навіть вимогам, викладеним у інструкціях і рекомендаціях, регламентують процеси розробки дистанційних курсів.

НУБІП України

У процесі технологічної експертизи визначається відповідність використовуваних у дистанційному навчальному курсі елементів, що навчаються, технологій їх створення загальним технологічним вимогам, що пред'являються до електронних освітніх ресурсів, а також у посібниках з використання інструментарію середовища Moodle.

НУБІП України

При необхідності матеріали дистанційного навчального курсу доопрацьовуються автором-розробником. За результатами експертизи приймається рішення щодо використання курсу у навчальному процесі. На всіх етапах проведення експертизи Центр дистанційного навчання здійснює необхідний організаційно-методичний супровід викладачів з усього спектра питань.

Висновки до першого розділу

У сучасних умовах існують такі системи організації навчання, які можуть реалізувати такі потреби: традиційна (офлайн), дистанційна (онлайн) та змішана (blended learning) система навчання. Кожна із систем застосовує характерні їй організаційні форми навчання, сприяє створенню специфічних умов навчання, виховання та розвитку студентів.

Під дистанційним навчанням маємо на увазі форму навчання, при якій взаємодія викладача та студентів між собою реалізується на дистанції та відображає всі притаманні навчальному процесу компоненти (мету, зміст, методи, засоби навчання, організаційні форми) засобами специфічних інструментів інтернет технологій або інших інтерактивних технологій.

Серед переваг дистанційного навчання можна виділити: модульність, гнучкість, дальнюдію, паралельність, асинхронність, масовість, рентабельність, нові ролі та функції викладача і студентів, використання нових інформаційних технологій, соціальність та інтернаціональність.

Також було здійснено аналіз засобів дистанційного навчання, де було описано різні моделі та системи дистанційної освіти. Із усіх можливих платформ нами було обрано Moodle – цей програмний продукт використовується більш ніж у 100 країнах світу університетами, школами, компаніями та незалежними викладачами.

За своїми можливостями Moodle витримує порівняння з відомими комерційними системами управління навчальним процесом, водночас вигідно відрізняється від них тим, що поширюється у відкритих вихідних кодах – це дає можливість «заточити» її під особливості кожного освітнього проекту, доповнити новими сервісами.

Виявлено, що проектування дистанційного навчального курсу є найважливішим етапом при підготовці до практичної реалізації курсу в системі

дистанційного навчання, від результатів якого багато чому залежить ефективність навчального процесу.

Створення дистанційного навчального курсу процес складний і трудомісткий, його розробка включає такі етапи: проектування курсу, підготовка навчальних матеріалів, розміщення матеріалів у Moodle та впровадження курсу у навчальний процес.

РОЗДІЛ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ГУМАНІТАРНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ ІЗ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ГЕНДЕРНА ПЕДАГОГІКА» ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

2.1. Інформаційно-комунікаційне та методичне забезпечення

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії із викладання дисципліни «Гендерна педагогіка»

Інформаційно-освітнє середовище (ІОС) – це засноване на використанні комп'ютерної техніки програмно-телекомунікаційне середовище, що реалізує єдиними технологічними засобами та взаємопов'язаним змістовним наповненням якісне інформаційне забезпечення студентів, педагогів, батьків, адміністрацію навчального закладу та громадськість [43].

Аналізуючи організацію та управління освітнім процесом всередині

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії можна сказати про наступне:

- оснащені комп'ютерним обладнанням 100% навчальних кабінетів (з них 93% – мультимедійної техніки: РК-екранів – 14, інтерактивних дошок – 8, решта – проектори з екраном) з виходом до мережі Інтернет; всі службові кабінети забезпечені комп'ютерним обладнанням та виходом до мережі Інтернет;

☐ функціонує внутрішня локальна мережа для інформаційного обміну та документообігу, до якої підключено усі навчальні та службові кабінети школи;

☐ функціонує 2 кабінети інформатики та ІКТ;

☐ актовий зал школи оснащений комп'ютерним обладнанням та музичною апаратурою новітнього покоління;

☐ сформовано та поповнюється банк статистичної звітності на електронних носіях.

Підвищення ефективності освітнього процесу із застосуванням ІКТ у межах академії відбувається за рахунок таких ресурсів:

☐ інформаційний та довідковий електронний ресурс застосовує у роботі 100% вчителів;

☐ демонстраційні матеріали (візуалізація навчальних явищ, об'єктів з метою їх вивчення, проведення віртуальних експериментів, моделі об'єктів, явищ для навчального дослідження та ін.) – 100% вчителів;

☐ володіють методикою системи дистанційної освіти (СДО) та застосовують її для індивідуальних консультацій, роботи з захворілими дітьми, проходження програми у морозні дні та дні карантину – до 25% педагогів;

☐ електронний освітній ресурс (ЕОР) застосовується на заняттях факультативів, гуртків, спортивних секцій; при оформленні позакласних заходів;

☐ формується історія академії на електронних носіях – електронний архів закладу, архіви класів, випускників.

Створення умов ефективної взаємодії учасників освітніх відносин відбувається за рахунок:

організовані роботи сайту з розміщенням нормативних документів зовнішнього та внутрішнього рівнів, інформації про організацію, зміст та результативність освітнього процесу, нововведення, з організацією діалогу;

на рівні стабільного функціонування ведеться використання електронного щоденника та електронного журналу як засобу підвищення рівня прозорості навчального процесу та об'єктивності оцінювання навчальних досягнень студентів, надійності зберігання інформації, дотримання прав усіх учасників освітнього процесу.

Методичний ресурс застосування ІКТ:

у кожному навчальному кабінеті створено та поповнюються банк електронного освітнього ресурсу; банк електронних освітніх сайтів; сформовано та поповнюється архів методичних розробок на електронних носіях – у 85% педагогів;

на постійній основі створюють електронні програми не менше 90% педагогів;

створили особисті електронні кабінети 10% освітян;

розроблено та розпочав роботу внутрішній освітній портал «Методичний кабінет» з меню «Методичні розробки вчителів», «Методичні об'єднання»;

на постійній основі реалізується взаємодія педагогів із професійними сайтами (розміщення розробок, участь у конкурсах).

Підсумовуючи, можна дійти до такого висновку щодо застосування технологій дистанційного навчання у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії:

технічна база академії оснащена повністю та відповідає вимогам для встановлення системи дистанційного навчання;

викладачі використовують у роботі сучасні освітні технології;

дана технологія дозволить суттєво підвищити ефективність процесу самопідготовки студентів;

сучасні технології СДО дозволять покращити якість навчання;

автоматизація навчання полегшить роботу викладачів;

дистанційні освітні технології підтримуються Міністерством освіти України;

дистанційні освітні технології дають величезні можливості зростання та розвитку навчального закладу в українській освітній системі.

Так, було проаналізовано досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічній практиці викладачів факультету початкової освіти та філології.

Однією з ключових дидактичних проблем, що стоять сьогодні перед освітньою практикою, є не вирішені до кінця завдання створення та запровадження в навчальних закладах таких технологій навчання, які забезпечили б інтенсивне оволодіння студентами міцними знаннями, уміннями і навичками та сприяли б якісному системному засвоєнню змісту навчання.

Педагоги-практики на сучасному етапі розвитку педагогічної науки докладають чимало зусиль для вирішення цієї проблеми.

У цьому пункті зроблено аналіз діяльності педагогів-викладачів представлених на сайті академії гендерно-освітніх курсів, серед яких кожен із педагогів використовував у своїй практиці можливості електронних навчальних курсів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Наприклад, мультимедіа-презентації, відеодемонстрації та навчальні фільми тощо.

Серед курсів, присвячених гендерно-освітній тематиці, було виокремлено наступні:

- Гендерна психологія;
- Гендерна психологія і педагогіка; Гендерна освіта.

Освітні курси із гендерної психології і педагогіки забезпечуються кафедрою психології, із гендерної освіти – кафедрою дошкільної педагогіки, психології та фахових методик.

Переходячи до аналізу методичного забезпечення викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» необхідно сказати про те, що наразі в межах академії відсутній самостійний курс. Однак присутній курс змішаного типу – «Гендерна психологія та педагогіка», що і стало предметом нашої розробки.

Методичне забезпечення дисципліни «Гендерна психологія та педагогіка» складається з:

- конспекту лекцій на паперовому та електронному носіях;
- практикуму на паперовому та електронному носіях;
- методичних рекомендацій та завдань для виконання самостійної роботи на паперовому та електронному носіях;

- друкованого роздаткового матеріалу.

Переходячи до аналізу навчального плану підготовки здобувачів освіти з дисципліни «Гендерна психологія та педагогіка» необхідно сказати про те, що відповідно до робочого навчального плану дисципліна вивчається здобувачами кваліфікації бакалавра, студентами галузі знань «Початкова освіта» на базі повної загальної середньої освіти із терміном навчання 3 роки 10 місяців (форма навчання – денна).

Дисципліна «Гендерна психологія та педагогіка» входить до циклу загальної підготовки. Всього дисципліною передбачено загальний обсяг годин – 60 (2 кредити ECTS) [34].

НУБІП України

Серед них:

1. Аудиторних – 30 год.:

□ лекції, заняття на уроках – 12 год.;

□ лабораторні, практичні, семінарські заняття – 18 год.

НУБІП України

2. Самостійна робота студентів – 30 год.

Дисципліна викладається на IV курсі у 8 семестрі із тижневим навантаженням – 4 години (2 години – очно, 2 години – самостійна робота студентів).

студентів).

По закінченню вивчення дисципліни передбачається складання заліку.

НУБІП України

Цілі освоєння дисципліни:

□ вивчення та забезпечення оптимальних умов всебічного психічного, соціально-культурного розвитку дітей молодшого шкільного віку з

урахуванням їх статевих відмінностей;

НУБІП України

□ формування інтересу до дитячої психології, прагнення постійно поповнювати знання про психіку дітей молодшого шкільного віку;

□ формування умінь та бажання проводити роботу з сім'єю, поширювати

НУБІП України

серед батьків психологічні знання, формувати у них уміння розуміти психічні прояви у дітей.

Заплановані результати освоєння освітньої програми.

ПК-29 (здатність формувати психологічну готовність майбутнього фахівця

НУБІП України

до професійної діяльності).

Заплановані результати навчання з дисципліни:

НУБІП України

□ Знати: закономірності формування психологічної готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності;

□ Вміти: обирати та використовувати методи формування психологічної готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності;

□ Володіти: технологіями формування психологічної готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності [34].

Тематичне забезпечення дисципліни «Гендерна психологія та педагогіка» виглядає наступним чином.

Тема 1. Основи методології гендерного підходу.

Поняття «статевий диморфізм». Етапи становлення статі. «Гендер – соціальний конструкт чи біологічний імператив». Основні поняття: стать, гендер, гендерна самосвідомість, гендерна ідентичність, гендерна поведінка, гендерна соціалізація, гендерні стереотипи. Маскуліність. Фемінінність.

Андрогінність.

Тема 2. Вступ до гендерної психології.

Предмет, завдання, проблеми гендерної психології. Коротка історія гендерної психології. Гендерний підхід до вивчення особистості. Соматичні характеристики чоловіків та жінок. Особливості структурно-функціональної організації головного мозку чоловіків та жінок. Психофізіологічні характеристики чоловіків та жінок.

Тема 3. Гендер та соціум.

Вплив соціуму на гендер. Гендер у різних етнічних групах. Гендер у різних релігіях. Гендер у різних поколіннях. Інтелектуальні, мовні, емоційні, особистісні характеристики відмінностей у розвитку хлопчиків та дівчаток.

Тема 4. Історія розвитку гендерної проблематики в освіті і педагогіці.

Гендерна соціалізація у школі. Окреме навчання та виховання дітей різної статі – історичний аспект та сучасність. Гендерні аспекти професійної діяльності освітян. Освіта та фемінізм. Сексуальна освіта: «за» та «проти».

Тема 5. Гендерна експертиза.

Гендерна експертиза уроку. Проведення гендерної експертизи уроку.
Вивчення гендерних особливостей дітей.

Тема 6. Реалізація гендерного підходу в освіті.

Гендерний та статево-рольовий підхід в освіті. Форми і методи реалізації
гендерного підходу в освіті. Методичні умови гендерного підходу в початковій
школі [34].

Як ми бачимо, виходячи із особливостей викладання дисципліни,
практичний інтерес для нашого дослідження становить другий модуль вивчення
дисципліни, приєвчений гендерній педагогіці.

Відповідно до штатного розкладу викладача, який забезпечує викладання
дисципліни – кандидата педагогічних наук Тафінцевої Світлани Ігорівни –
старшого викладача кафедри психології, робочого навчального плану
спеціального «Початкова освіта» та встановленого розкладу для II семестру
2020-2021 навчального року, зазначеного на сайті академії, встановлюємо, що
дисципліна викладається щопонеділка для 4 курсу: □ 1 пара – ПО43 та ПО44;

□ 3 пара – ПО41 та ПО42.

Викладання другого модуля дисципліни «Гендерна психологія та
педагогіка» має наступні межі (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Тижневе планування вивчення другого модулю із дисципліни
«Гендерна психологія та педагогіка»

№ п/п	Дата	Форма організації навчання	Тема
1.	22.02.21	Лекційне заняття	4. Історія розвитку гендерної проблематики в освіті і педагогіці
2.	29.03.21	Практичне заняття	4. Історія розвитку гендерної проблематики в освіті і педагогіці

Продовження таблиці 2.1.

3.	05.04.21	Лекційне заняття	5. Гендерна експертиза
4.	12.04.21	Практичне заняття	5. Гендерна експертиза
5.	19.04.21	Лекційне заняття	6. Реалізація гендерного підходу в освіті
6.	26.04.21	Практичне заняття	6. Реалізація гендерного підходу в освіті
7.	05.05.21	Модульний контроль	

Таким чином, було сформовано хронологічні межі емпіричного дослідження, визначено основні напрямки відповідно до тем та форм роботи. А аналіз досвіду використання електронних навчальних курсів у педагогічній практиці викладачів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії показав, що дані технології є потужним багатфункціональним засобом навчання студентів.

Їх використання формує в студентів мотивацію учінню, привчає жити в інформаційному середовищі, сприяє залученню студентів до інформаційної культури, формування загальнолюдські цінності та погляди. Впровадження в практику роботи ІКТ дає змогу зацікавити студентів самостійним пошуком різних джерел інформації, розвивати їх творчі здібності, критичне мислення, вміння аргументовано, розлого й образно висловлювати свої думки, судження, оцінки.

2.2. Проведення емпіричного дослідження із викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» з використанням інформаційно-комунікаційних технологій

Насамперед нами було проведено опитування щодо вмотивованості вивчення дисципліни та оцінки наявних знань та уявлень із гендерної педагогіки.

Усього в опитуванні взяло участь 87 осіб, тобто студенти усіх 4 груп, які навчаються на 4 курсі за спеціальністю «Початкова освіта».

Наповненість груп:

ПО41 – 22 особи;

ПО42 – 21 особа;

ПО43 – 20 осіб;

ПО44 – 24 особи.

В ході опитування була розроблена анкета, яка включала в себе:

блок самооцінки студентами наявних у них знань та уявлень із гендерної педагогіки та гендерної освіти;

блок побажання щодо змісту, оформлення та застосування електронного навчального курсу із дисципліни.

Так, за результатами опитування по першому блоку було виявлено наступні показники, представлені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Результати опитування студентів

№ п/п	Відповідь	Кількість студентів	Кількість у %
1.	Не мають сформованих знань та уявлень щодо гендерної освіти	52	60%
2.	Вже взаємодіяли із освітніми ресурсами із питань гендеру	33	38%
3.	Мають бажання розширити та оновити свої знання із питань гендеру	76	87%
4.	Готові переглянути власні погляди та уявлення щодо гендеру	70	80%

Для наочності представимо результати у вигляді діаграми.

Рис. 2.1. Результати опитування студентів щодо наявних знань та уявлень із гендерної педагогіки

Так, на основі отриманих результатів можемо сказати про те, що більшість студентів, на жаль, не мають сформованих знань та уявлень щодо гендерної освіти, а лише невелика частка респондентів самостійно взаємодіяла з освітніми ресурсами щодо питань гендеру при досить високих показниках зацікавленості у вивченні тематики та бажанні розширити та актуалізувати свої знання із питань гендеру. Більша частина навіть готова передивлятись власні погляди щодо питань гендеру, серед причин таких відповідей є: наявність інтеріоризованих деструктивних уявлень переданих батьками, друзями, шкільними викладачами, ЗМІ тощо; хибні стереотипізовані переконання, пануючі у суспільстві; відсутність будь-яких науково обґрунтованих знань щодо питань гендеру та гендерної освіти.

Така тенденція може свідчити про те, що платформи із освітнім контентом щодо гендерних питань не є розробленими доступно та цікаво, що і нашою

нас до виокремлення побажань щодо організації інформаційно-комунікаційного забезпечення дисципліни «Гендерна педагогіка».

Серед основних побажань у другому блоці опитування у вигляді відкритих відповідей було виокремлено наступні:

- долучення актуальних матеріалів щодо питань гендерної освіти, використання великої кількості відеоматеріалів, розбір кейсів;

- розвиток дискусій, круглих столів, майстер-класів та конференцій, присвячених питанням гендерної освіти;

- модернізація інтерфейсу електронного курсу.

Так, на основі отриманих відповідей та раніше проведеного аналізу освітніх платформ нами було звернено увагу на розробку-хостинг на базі міжнародної системи Moodle – платформу MoodleCloud.

Хмарна платформа підтримує останні версії Moodle, включаючи інструменти для проведення веб-конференцій або вебінарів.

Проект орієнтований на викладачів (користувачів), які не є ІТ-фахівцями, хоча бажають розробляти свої дистанційні курси швидко і дешево. MoodleCloud

дозволяє керувати кількома курсами та застосовувати колаборативні інструменти, які доступні в Moodle. Крім цього, на хмарній платформі можна користуватися сховищем об'ємом до 200 Мб, створювати необмежену кількість

ЕНК, а також проводити під час електронного навчання відеоконференції.

За даними компанії, розробника LMS Moodle, адміністратори сайту MoodleCloud можуть керувати кількома ЕНК, додавати контент та ресурси, реєструвати користувачів, використовувати спільні заходи у курсах.

MoodleCloud автоматично оновлюється до останньої версії Moodle [48].

Таким чином, ключовими характеристиками MoodleCloud є:

- безкоштовний хостинг (підтримується за терміну використання пробної версії, раніше – за допомогою реклами);

реєстрація за допомогою е-пошти;
 повна версія Moodle з мінімальними обмеженнями;
 до 200 Мб дискового простору;

інтеграція платформи із сервісом BigBlueButton, що забезпечує проведення вебінарів (безкоштовно підтримує до 6 користувачів);

доступні більш ніж 100 мов з можливістю багатомовності;
 включено мобільний додаток для повної підтримки Moodle.

Варто відзначити, що передача підтримки LMS Moodle зовнішнім провайдерам має сенс для тих вузів, які не можуть дозволити собі придбання і підтримку комп'ютерної техніки та прикладного програмного забезпечення з урахуванням витрат, необхідних для навчання та підвищення кваліфікації як викладачів, так і обслуговуючого LMS Moodle персоналу.

Вважаємо, що у період масового переходу до дистанційного навчання ресурс є доступним та наповненим відповідним інструментарієм, завдяки чому управління сайтом може бути здійснено автономно.

У порівнянні з альтернативними хмарними сервісами, що використовуються у вузах, наприклад, інструментами Google, наш вибір можна обґрунтувати і тим, що створення та використання дистанційних курсів у аналізованому хмарному хостингу не передбачає додаткового навчання всіх учасників ЕНК та, за бажанням, забезпечує хорошу інтеграцію створених ЕНК до Веб-центру університету, розробленого на основі LMS Moodle [12].

Розглядаємо навчальну платформу MoodleCloud для реалізації викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» студентами спеціальності «Початкова освіта» у декількох ракурсах:

як важливий засіб формування професійної компетентності викладачів з використанням інструментів Moodle у мережній підтримці варіативних тематичних модулів програми;

як дидактичну умову для збагачення змісту програми професійно й особистісно орієнтованим, емоційним матеріалом, розробленим викладачем і слухачами у процесі виконання завдань для самостійної (індивідуальної) роботи;

як фактор підвищення мотивації до самоосвіти і безперервного професійного розвитку, а також для формування здатності ефективно здійснювати функції викладача початкової школи.

Обмеження у 45-денний період спонукало нас до детального планування роботи із ресурсом (див. табл. 2.3.).

Таблиця 2.3.

Графік організації електронного навчального курсу на базі MoodleCloud

№ п/п	Етап	Зміст етапу	Тривалість
1.	Підготовчий	Проведення попереднього опитування щодо побажань курсу. Підготовка навчально-методичних матеріалів із дисципліни.	11.03.21 – 20.03.21
2.	Організаційний	Реєстрація та створення курсу. Заповнення курсу матеріалом із дисципліни. Додучення учасників курсу до системи, введення на курс.	21.03.21
3.	Апробаційний	Проведення занять із використанням платформи.	22.03.21 – 03.05.21
4.	Оціночий	Проведення опитування щодо використання електронного освітнього ресурсу студентами	10.05.21
5.	Підсумковий	Аналіз роботи із курсом, інтерпретація результатів опитування. Підведення підсумків, робота над помилками.	11.05.21 – 21.05.21

Для проведення курсу було створено відповідний домен: <https://hgpagenderped.moodlecloud.com>. Для головного викладача та студентів академії за зібраними електронними адресами відповідно до списку було видано логіни та паролі. Усього на курсі було зареєстровано 89 осіб.

Термін активності сайту MoodleCloud тривав: 21.03.21 – 04.05.21.

Наповнення сайту виглядало наступним чином.

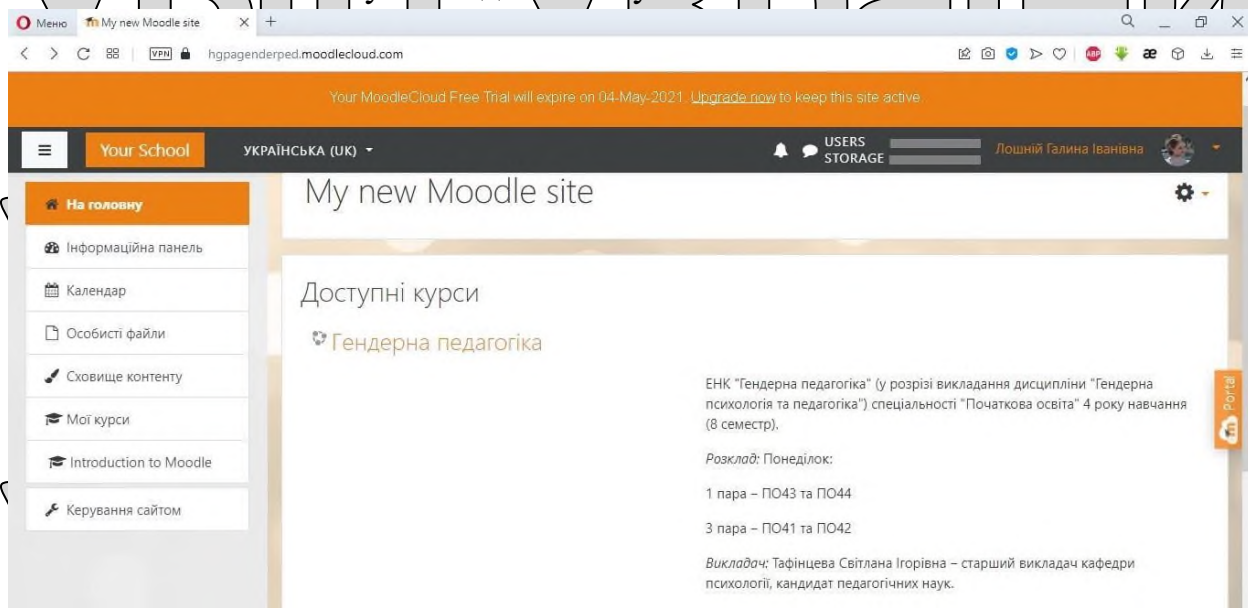

Рис. 2.2. Загальний вигляд сайту ЕНК «Гендерна педагогіка»

Заповнення курсу було обрано тематичним. У такому разі структурування занять було зручно виставлено за тематичними блоками (див. рис. 2.3).

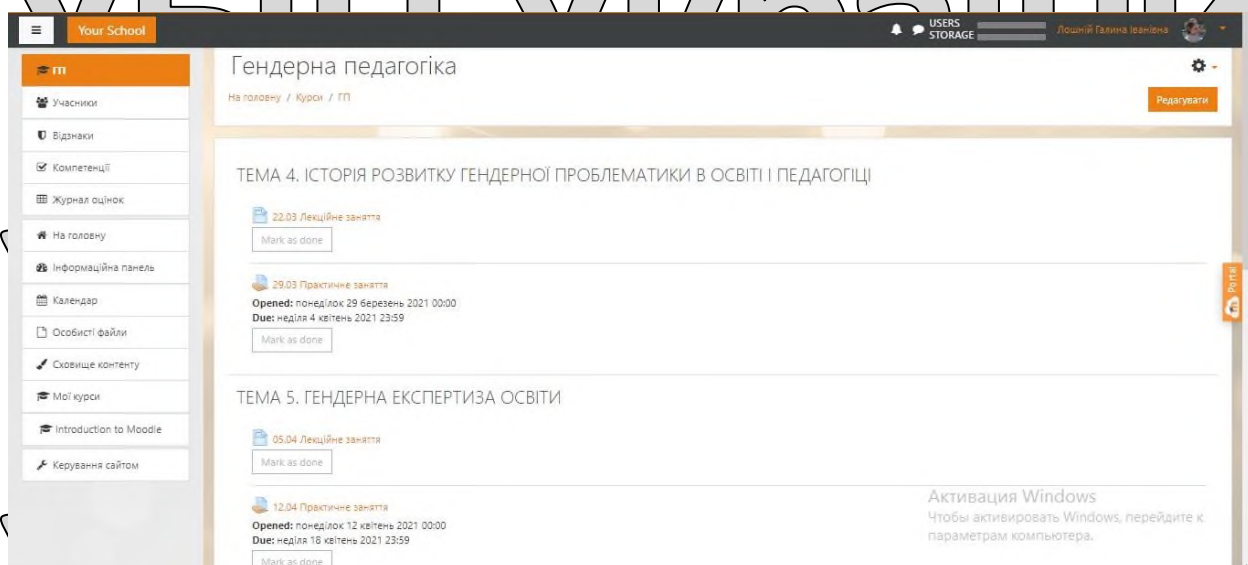

Рис. 2.3. Внутрішня структура ЕНК «Гендерна педагогіка»

Для кожного практичного заняття були виставлені межі виконання, типи прийнятих до відповіді файлів та критерії оцінювання у відповідності до поставлених завдань (див. рис. 2.4).

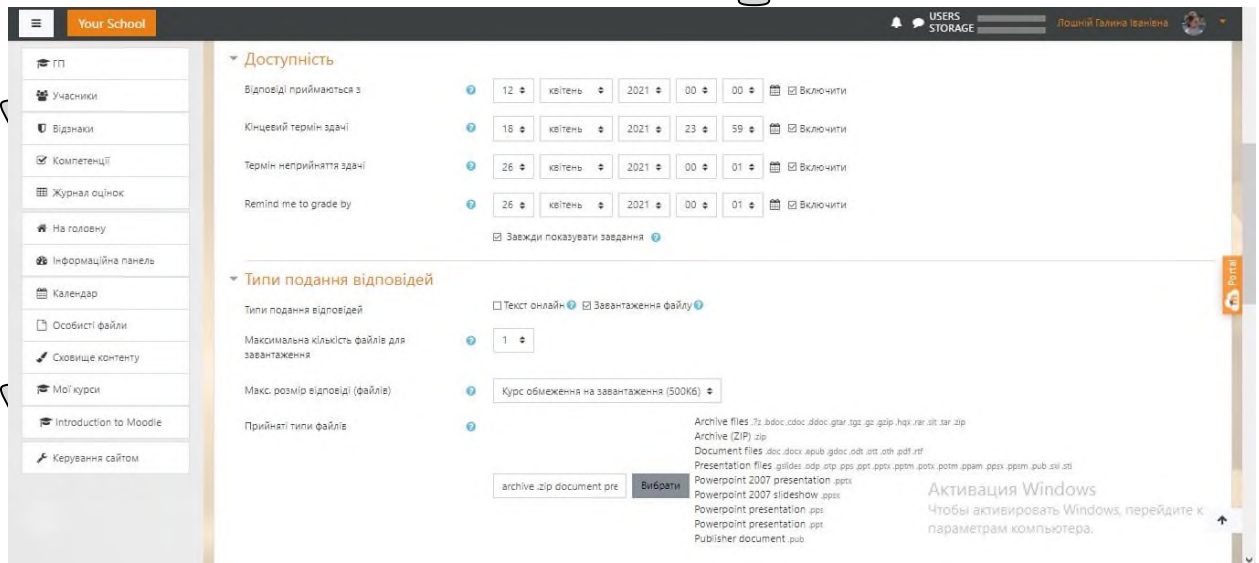

Рис. 2.4. Налаштування виконання та задачі завдань практичних занять

При цьому студент міг самостійно позначати діяльність як виконану, а про оновлення їхньої оцінки або відгуку надсилавось автоматичне повідомлення.

Приклади оформлення заняття подано на рисунку 2.5.

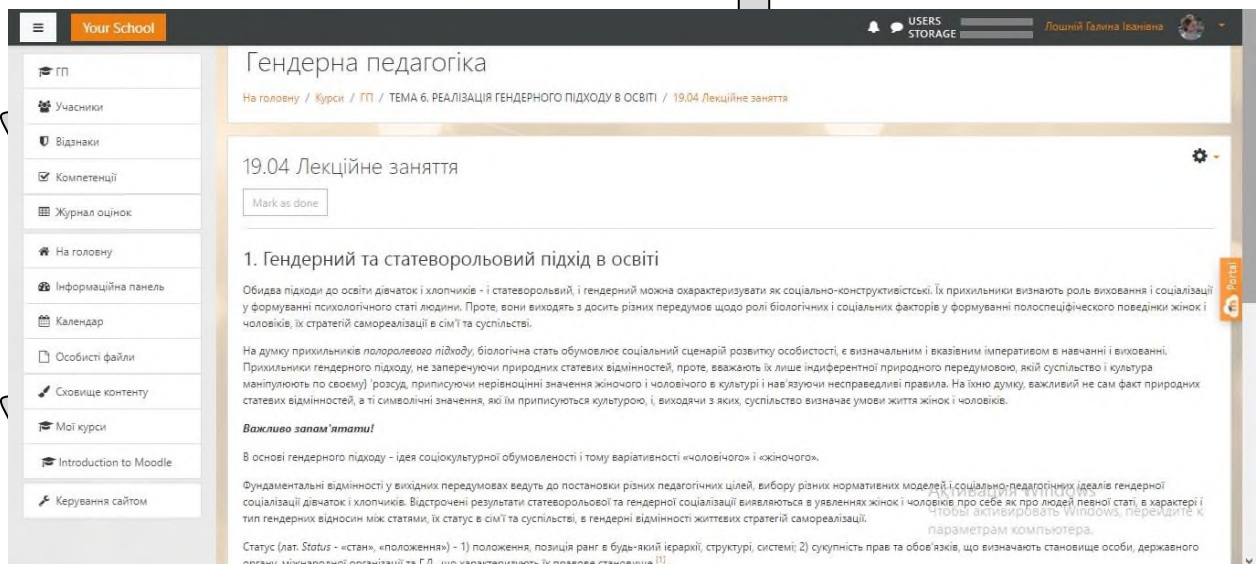

Рис. 2.5. Приклад лекційного заняття з ЕНК «Гендерна педагогіка» на тему

«Реалізація гендерного підходу в освіті»

Щодо організації контролю із модуля було організовано тестування із обмеженням за часом для кожної групи в межах розкладу занять та розкладу

дзвінків. Таким чином, був створений дублікат тестування. Однак із різними визначеними термінами проходження.

Приклад оформлення модульного контролю наведено на рисунку 2.6.

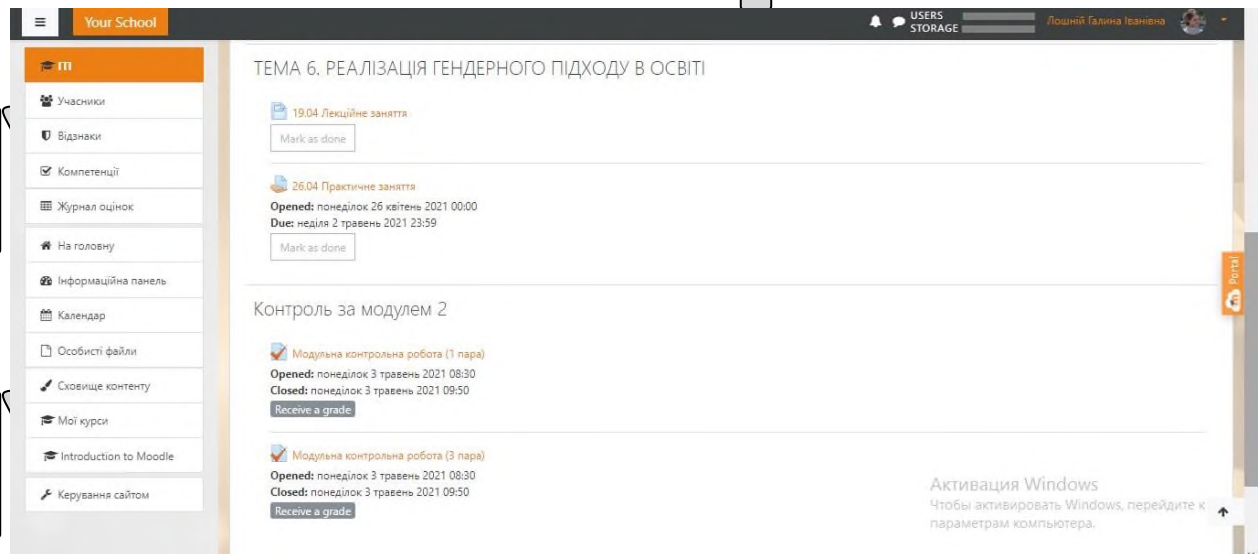

Рис. 2.6. Організація контролю в межах ЕНК «Гендерна педагогіка»

На базі фонду оціночних засобів для проведення проміжної атестації із дисципліни «Гендерна психологія та педагогіка» було випущено та переведено у формат тестування запитання щодо блоку вивчення гендерної педагогіки.

Темами запитань були:

1. Гендерна педагогіка як наука.
2. Коротка історія гендерної педагогіки.
3. Особливості структурно-функціональної організації головного мозку чоловіків та жінок.
4. Психофізіологічні характеристики чоловіків та жінок.
5. Роль чоловіків та жінок з погляду генетики (за В. Гесдакьяном).
6. Особливості поведінки чоловіків і жінок.
7. Відмінності у дозріванні головного мозку хлопчиків та дівчаток.
8. Відмінності у сприйнятті світу хлопчиками та дівчатками.
9. Особливості ігор хлопчиків та дівчаток.
10. Особливості слухання та реакції на оцінювання у хлопчиків та дівчаток.

11. Особливості періодів адаптації до діяльності у хлопчиків та дівчаток.

12. Гендерна соціалізація у школі.

13. Окреме навчання та виховання дітей різної статі – історичний аспект та сучасність.

14. Гендерні аспекти професійної діяльності освітян.

15. Освіта та фемінізм.

16. Гендерний та статево-рольовий підхід в освіті

17. Гендерна експертиза уроку.

18. Методики вивчення гендерних особливостей дітей.

По завершенню апробаційного етапу організації електронного навчального курсу на базі MoodleCloud було проведено оцінювання щодо використання електронного освітнього ресурсу (ЕОР) студентами.

Під ЕОР розуміють навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації

навчально-виховного процесу в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами.

Метою створення ЕОР є модернізація освіти, змістове наповнення освітнього простору, забезпечення рівного доступу учасників

навчально-виховного процесу до якісних навчальних та методичних матеріалів незалежно від місця їх проживання та форми навчання, створених на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Згідно з Наказом Міністерства освіти України «Про затвердження положення про електронні освітні ресурси» існує така класифікація видів ЕОР:

електронний документ; електронне видавництво; електронні дидактичні демонстраційні матеріали; інформаційна система; депозитарій електронних ресурсів; комп'ютерний тест; електронний словник; електронний довідник;

електронна бібліотека цифрових об'єктів; електронний навчальний посібник; електронний підручник; електронні методичні матеріали; курс дистанційного навчання; електронний лабораторний практикум.

За функціональною ознакою, що визначає значення і місце ЕОР у

навчальному процесі, їх можна класифікувати як:

- навчальні ЕОР (електронні підручники та навчальні посібники);

НУБІП України

методичні ЕОР (методичні вказівки, методичні посібники, методичні рекомендації для вивчення окремого курсу та керівництва з виконання проектних робіт, тематичні плани);

навчально-методичні ЕОР (навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, розроблені відповідно до навчальних планів);

□ допоміжні ЕОР (збірники документів і матеріалів, довідники, покажчики наукової та навчальної літератури, наукові публікації педагогів, матеріали конференцій, електронні довідники, словники, енциклопедії);

□ контролюючі ЕОР (програми тестування, банки контрольних питань і завдань з навчальних дисциплін та інші ЕОР, що забезпечують контроль якості знань) [35].

Вважаємо за доцільне виділити такі основні види електронних навчальних ресурсів, які застосовуються для дистанційного навчання та для яких доцільне проведення сертифікації:

□ Електронний підручник – ЕОР, який містить систематизований виклад навчальної дисципліни, відповідає її навчальній програмі й офіційно затверджений як такий вид видання.

□ Електронний навчальний посібник – ЕОР, який доповнює або частково замінює підручник, офіційно затверджений як такий вид видання; відповідно до навчальної програми дисципліни (або декількох навчальних дисциплін) містить систематизований виклад її (їх) певних розділів

НУБІП України

□

□ Електронний навчально-методичний комплекс – ЕОР, що містить навчально-методичні матеріали, які визначають зміст навчальної дисципліни (навчальна програма дисципліни, підручник) або її частин (навчальні посібники і/або конспект чи матеріали лекцій) та інші навчально-методичні матеріали (засоби) відповідно до видів аудиторних або позааудиторних навчальних занять або самостійної роботи студента, передбачених робочою навчальною програмою дисципліни.

Електронні дидактичні демонстраційні матеріали – електронні матеріали (презентації, схеми, відео- й аудіозаписи тощо), призначені для супроводу навчально-виховного процесу;

Електронний курс дистанційного навчання – інформаційна система, достатня для навчання окремим навчальним дисциплінам за допомогою опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [35].

Отже, поняття навчальних електронних освітніх ресурсів, подане в нормативних документах України, є достатньо широким, але, на жаль, теж не розкриває вимог до якості таких видань та критеріїв щодо її оцінювання.

Розглянемо міжнародні вимоги до ЕОР. У сфері розроблення міжнародних стандартів для інформаційно-комунікаційних засобів навчального призначення важлива співпраця міжнародної організації зі стандартизації ISO з міжнародними організаціями й комітетами, зокрема, з Міжнародною електротехнічною комісією ІЕС.

НУБІП України

□

Міжнародний стандарт ISO/IEC 19796:2005 «Інформаційні технології навчання, освіта, підготовка. Менеджмент якості, забезпечення якості та метрики» є базисом для опису, порівняння, аналізу, менеджменту якості та підходів до забезпечення якості в цій сфері. Він слугує інструментом для зіставлення вже відомих підходів та їх узгодження на основі загальної моделі якості. Ключовим елементом стандарту є Рекомендаційна рамка для опису підходів до якості (the Reference Framework for the Description of Quality Approaches).

Стандарт ISO / IEC 19796:2005 складається з трьох частин:

□ ISO/IEC 19796-1:2005 – Ч. 1: Загальний підхід (Part 1: General approach) – перший крок у напрямі побудови гармонізованої моделі якості для навчання на основі ІТ;

ISO/IEC 19796-2 – Ч. 2: Гармонізована модель якості (Part 2: Harmonized quality model) – визначає інструменти і метрики з метою упровадження загального підходу до якості;

ISO/IEC 19796-3:2009 – Ч. 3: Рекомендаційні методи та метрика (Part 3: Reference methods and metrics) – розширює межі Рекомендаційної рамки для опису підходів до якості, визначеної в попередній частині стандарту ISO/IEC 19796-1:2005, з упровадженням гармонізованого опису методів та метрики, рекомендованих для впровадження системи забезпечення якості, управління якістю зацікавленими сторонами, які займаються розробленням, розвитком, утилізацією ІТ систем для навчання, освіти і професійної підготовки.

НУБІП України

Але, на жаль, більшість вимог стандарту ISO/IEC 19796:2005 стосується вимог лише щодо якості розроблення, розвитку, утилізації ІТ систем для навчання, освіти і професійної підготовки. Тому можна сказати, що міжнародні стандарти також не розкривають поняття якості ЕОР, не містять вимог щодо її забезпечення.

НУБІП України

Як зазначено вище, впровадження навчальних ЕОР у навчальний процес сьогодні є загальносвітовою тенденцією. Для контролю їхньої якості в літературі використовують різні методи, зокрема, їх загальними недоліками можна

вважати:

НУБІП України

- формування занадто великої кількості вимог, що ускладнює оцінювання. Згідно з теорією кваліметрії, кількість показників не має перевищувати семи, не визначено, в яких межах оцінка задовільна;

НУБІП України

- дублювання змісту вимог;
- подані методи моніторингу та тестування не систематизують вимог;
- методи структурної експертизи дають змогу оцінити лише структуру, а не змістове, методичне та наукове наповнення ЕОР;
- складність

НУБІП України

алгоритмів оцінювання.

Але всі ці методи спрямовані на одну мету – контроль відповідності ЕОР певним вимогам. Цей процес у технічному регулюванні називається

НУБІП України

сертифікацією – для третьої сторони, яка доводить, що забезпечується необхідна впевненість у тому, що належно ідентифікована продукція, процес чи послуга відповідають конкретному стандарту чи іншому нормативному документу [35].

Тому вважаємо доцільним для забезпечення та контролю якості розробленого електронного освітнього ресурсу використати методику оцінювання рівня якості на засадах теорії кваліметрії як оцінювання ступеня відповідності ЕОР встановленим вимогам.

Методика розроблена групою українських вчених (Федасюк Дмитро, Гоц Наталія, Микійчук Микола; Національний університет «Львівська політехніка», 2016) та представляє собою відповідність трьох типів вимог експертизи навчальних ЕОР: методичних, наукових та споживацьких [20].

Представимо таблицю відповідності цих вимог (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4.

Зведена таблиця вимог експертизи навчальних ЕОР

№ п/п	Вимоги методичної експертизи	Вимоги наукової експертизи	Вимоги споживацької експертизи
1	Відповідність робочій навчальній програмі та стандарту освіти	Актуальність наукової інформації щодо предметної області вивчення	Програма курсу чітко структурована та подана, у зрозумілій формі викладено план проведення занять і контрольних заходів
2	Наочність матеріалів, ілюстрацій, таблиць	Достатній обсяг висвітлених тем, поданих у ЕНВ, щоб студенти оволоділи науковим матеріалом	Викладений матеріал актуальний і достатньо підкріплений графікою, мультимедіа, відео- та аудіо-фрагментами

Продовження таблиці 2.4.

3	Відповідність світовому рівню науки та техніки	Ступінь використання світових наукових інформаційних ресурсів	Ступінь трудомісткості самостійних робіт відповідає ресурсу часу
4	Достовірність та обґрунтованість наведених даних	Відповідність викладення навчального матеріалу рівню ЗВО	Критерії оцінювання кожної практичної (самостійної) роботи чітко окреслюють межі якісного виконання завдання для отримання позитивної оцінки
5	Системність, послідовність та повнота викладення	Відповідність завдань для самостійного виконання реалізації науководослідницької навчальної діяльності	Тестові завдання охоплюють навчальний матеріал, висвітлений у матеріалах курсу
6	Однозначність термінології, дотримання вимог української наукової термінології	Коректність висвітлення наукової інформації	Навчальний матеріал викладено професійною мовою, грамотно, ключові терміни достатньо пояснені
7	Використання під час формування англomовного тексту	Актуальність літературних джерел, поданих у списку літератури до курсу	Задоволений(а) відповідністю предмета вибраній спеціальності

Таким чином, зважаючи на достатню кількість респондентів для проведення опитування за типом споживацької експертизи, вважаємо за потрібне узяти анкету «Навчальний ЕОР очима студентів» (див. Додаток А).

Методика проведення анкетування передбачає можливість виставити три оцінки кожному із семи критеріїв: 1, 3 або 5. Кожному критерію відповідає певний коефіцієнт вагомості (0,1-0,15).

Загальна сума балів за показниками варіюється у межах від 7 до 35 балів.

Відповідно експертна оцінка за анкету буде перебувати в межах від 1 до 5.

Так, було проведено опитування студентів 4 курсу спеціальності «Початкова освіта» щодо розробленого електронного освітнього ресурсу – електронного навчального курсу на базі MoodleCloud – для вивчення дисципліни «Гендерна педагогіка» (другого модуля дисципліни «Гендерна психологія та педагогіка»).

Усього в опитуванні взяло участь 87 осіб, що відповідає повній відвідуваності курсу за період проведених занять.

Наведемо узагальнені за середнім балом по вибірці результати опитування у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Результати опитування за анкетною «ЕОР очима студентів»

№	Вимоги споживача	Бальна оцінка (середній бал)	Узагальнений показник
1	Структура та доступність	4,8	0,72
2	Актуальність та медійність	4,1	0,615
3	Грамотність та коректність	4,6	0,69
4	Трудомісткість СР	3,1	0,465
5	Критерії оцінювання	3,6	0,54
6	Відповідність оцінювання	4,6	0,69
7	Задоволеність та професійність	3,9	0,39

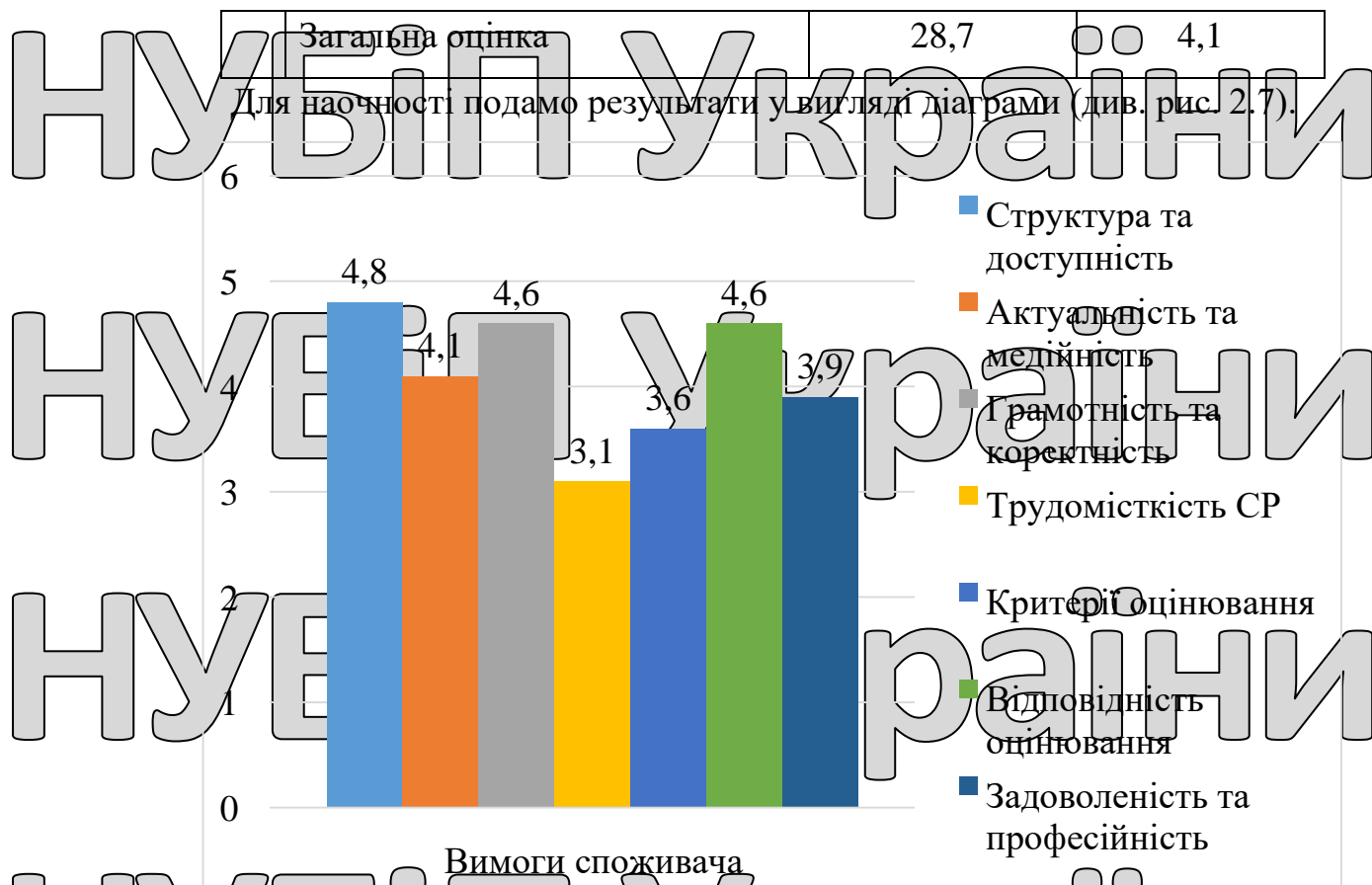

Рис. 2.7. Порівняння результатів показників анкетування

Аналізуючи отримані показники можна сказати про те, що найвищими показниками виявилися структура та доступність курсу; грамотність та коректність викладу та ведення дисципліни; відповідність оцінювання вивченому матеріалу. Найнижчими показниками виявились трудомісткість виконання самостійної роботи із дисципліни та відповідні критерії їх оцінювання. Показники актуальності та сучасної медійності викладу і задоволеність пройденим курсом перебувають у порівнянні на середньому рівні, однак загалом являють собою показники вище середнього.

Для підтвердження позитивної динаміки розробленого ЕОР вважаємо за доцільне скористатися оцінкою результатів за допомогою узагальненого показника якості за шкалою Харрінгтона.

Максимальне значення рівня якості може дорівнювати 1. За нашою методикою таким показником вважається 5. Оскільки це ідеальний варіант, а реально деякі відносні показники можуть бути меншими за 1, рішення про

позитивний результат сертифікації ЕОР приймається, якщо значення узагальненого показника якості за шкалою Харрінгтона міститься у межах:

$0,8 < K < 1$, де K – це узагальнений показник рівня якості.

Якщо узагальнений показник рівня якості у межах:

$0,63 < K < 0,8$, то електронний освітній ресурс відправляється на

доопрацювання для
виправлення недоліків.

Якщо узагальнений показник рівня якості становить: $K < 0,63$, то

електронний освітній ресурс не відповідає вимогам, а заявка на

сертифікацію відхиляється.

Така методика уможливає оцінювання ступеня відповідності навчального ЕОР встановленим вимогам та визначення важливого показника – рівня якості.

Переводячи наявну у нас шкалу від 1 до 5 у відповідності до розмаху 0-1, отриманий результат 0,82 (4,1) лежить в межах $0,8 < K < 1$, що свідчить про позитивний результат розробки ЕОР – ЕНК «Гендерна педагогіка».

2.3. Методичні рекомендації щодо оптимізації освітнього процесу із використанням електронних освітніх ресурсів

Зростання попиту на вищу освіту і повсюдне розгортання інфраструктури

ІКТ призвели до того, що вищі навчальні заклади зіткнулися з новими, унікальними викликами в період дефіциту ресурсів. Таким чином, для закладів вищої освіти все більшого значення набуває сплановане та систематичне виконання наступних завдань:

- розробка та вдосконалення навчальних програм та матеріалів;
- безперервне проектування програм та курсів;
- організація інтерактивної взаємодії викладачів та студентів, а також інтерактивної взаємодії студентів один з одним;

- розробка якісних методичних та навчальних матеріалів;
- розробка ефективних інструментів оцінки різноманітних середовищ;
- взаємодія із ринком праці.

ЕОР здатні зробити значний внесок у ці процеси. Проте самі по собі ЕОР не гарантують підвищення якості, ефективності та рентабельності, багато що залежить від пов'язаних з ЕОР процедур.

Перетворюючий потенціал ЕОР визначається такими факторами:

1. Підвищення якості навчальних матеріалів на основі їх рецензування експертами.
2. Реалізація переваг, пов'язаних із використанням процесів контекстуалізації, персоналізації та локалізації.
3. Прагнення до відкритості та підвищення якості.
4. Навчання професорсько-викладацького складу принципам створення та використання ЕОР у рамках курсів підвищення кваліфікації.
5. Задоволення потреб різних груп учнів та студентів, у тому числі людей з особливими потребами та обмеженими можливостями.
6. Оптимізація процесів у сфері комплектування штату спеціалістів та формування бюджетів.
7. Навчання студентів рідною мовою.
8. Залучення студентів до вибору та адаптації ЕОР з метою підвищення активності їхньої участі в освітньому процесі.
9. Використання місцевих матеріалів із зазначенням авторства.

Перетворюючий потенціал ЕОР також пов'язаний з можливістю обміну знаннями та організації співпраці між різними установами та країнами, а у створенні нових моделей навчання їх перетворюючий потенціал важко переоцінити.

Для створення рекомендацій було розглянуто ключові питання та сформульовано пропозиції щодо включення та перегляду значення ЕОР у освітніх програмах вищих навчальних закладів.

Головна мета рекомендацій – переконання у необхідності інвестування у систематичну підготовку, адаптацію та використання ЕОР, щоб зробити їх основною тенденцією у сфері вищої освіти для підвищення якості освітніх програм та навчання, а також скорочення витрат.

Вищі навчальні заклади можуть відігравати важливу роль у підтримці викладацького складу у створенні ефективного навчально-методичного середовища, що відкриває нові можливості професійного розвитку. Відбір та розробка навчальних ресурсів є невід’ємною частиною цього процесу. Навчальні заклади повинні прагнути не лише створювати власні ЕОР, а й використовувати ресурси, розроблені поза ними.

Ретельно розроблені освітні ресурси забезпечать більш глибоке залучення студентів до освоєння інформації, ідей та контенту, ніж при використанні тільки лекційних матеріалів. Коли такі ресурси стануть невід’ємною частиною навчально-методичного процесу, обмежений час аудиторних занять можна використовувати більш ефективно для стимулювання активної участі студентів, організації дискусій, творчої, практичної та науково-дослідної діяльності.

Для розробки курсів та навчальних матеріалів викладачі використовують лише ті ресурси, до яких вони мають доступ. Наявність великої кількості ЕОР не тільки розширює вибір доступних матеріалів, а й створює можливості для адаптації нових ресурсів до місцевих умов, культури та освітніх потреб, при цьому відпадає необхідність повторної розробки контенту або тривалих переговорів щодо авторських прав.

Досвід показує, що навчальні заклади, які надають доступ до якісних курсів та матеріалів через Інтернет, досягли значних успіхів у залученні нових студентів та зміцненні своєї репутації, що, у свою чергу, сприяє реалізації ними їхньої

громадської місці). Таким чином, навчальні заклади також сприяють інформуванню широкого загалу про результати проведених наукових досліджень, що сприяє залученню фінансування. Все ж освітні установи повинні

використовувати свій бренд при створенні EOP та враховувати будь-які потенційні доходи, які можуть отримати треті особи від використання EOP.

У зв'язку з цим пропонуються такі заходи для закладів вищої освіти:

Розробити стратегії для інтеграції EOP у різні аспекти діяльності ЗВО.

2. Створювати стимули для підтримки інвестицій у розробку,

придбання та адаптацію навчальних матеріалів високої якості.

Освітнім установам слід переглянути стратегію своєї діяльності та:

□ заохочувати розумний добір та адаптацію існуючих EOP, а також, при необхідності, розробку нових матеріалів;

□ сприяти публікації навчальних матеріалів у вигляді EOP (відповідно до затверджених в освітній установі стандартів);

□ стимулювати дослідження, пов'язані з використанням та переробкою EOP;

□ надавати підтримку студентам, які бажають опублікувати свої роботи у формі EOP з відкритою ліцензією (під керівництвом професорсько-викладацького складу та відповідно до затверджених в освітньому закладі стандартів);

□ включити EOP у механізми інституційного та індивідуального моніторингу та оцінки діяльності;

□ сприяти співробітництву у сфері розробки матеріалів як усередині, так і за межами установи;

□ продумати стимули та заохочення для співробітників за розробку, придбання та адаптацію навчальних матеріалів;

■ враховувати витрати часу на розробку навчальних програм, курсів та матеріалів під час планування робочого навантаження персоналу.

2. Визнати важливість внутрішніх процесів забезпечення якості освітніх ресурсів. Потрібно організувати та підтримувати внутрішню експертизу якості навчальних матеріалів до їх публікації у вигляді EOP.

3. Розглянути можливість створення гнучких підходів у сфері авторського права. Завдяки таким підходам співробітники можуть застосовувати варіант «деякі права захищені» або, за необхідності, інші варіанти ліцензування.

Ця політика може бути частиною більш масштабного інституційного процесу, спрямованого на захист прав інтелектуальної власності, авторських прав та конфіденційності, які мають бути відображені у юридичних контрактах та договорах найму.

4. Стимулювати інформаційно-пропагандистську діяльність та нарощувати потенціал. Постійно підвищуючи обізнаність, нарощуючи потенціал (шляхом підвищення кваліфікації персоналу) та налагоджуючи соціальні зв'язки, освітні установи сприяють розвитку повного спектру компетенцій для більш ефективного використання EOP. Надалі перелічені заходи можуть бути спрямовані на створення загальноприйнятої концепції для відкритих освітніх практик у рамках організації у повній відповідності до бачення та місії установи та з урахуванням відповідних стимулів.

5. Забезпечити вільний доступ до ІКТ для співробітників та студентів. Викладачам та студентам слід надати повсюдний, необмежений доступ до необхідної інфраструктури ІКТ, програмного забезпечення та Інтернету, щоб вони могли розробляти або адаптувати різноманітні навчальні матеріали. Для цього можуть знадобитися програмне забезпечення, наприклад, інструменти для редагування веб-контенту, системи керування контентом, шаблони та набори інструментів, які полегшать створення та використання освітніх ресурсів, доступних для адаптації та забезпечують інклюзивний підхід. Можливо,

потрібно створити репозиторій праць професорсько-викладацького складу та студентів, які згодом перетворяться на ефективний навчально-методичний ресурс та сприятимуть підвищенню обізнаності з питань належного спільного

використання матеріалів, у тому числі розмежування понять «співпраця» та

«плагіат» на користь викорінення останнього. Всім співробітникам та студентам

необхідно надати максимально повне коло можливостей для навчання та професійного зростання в процесі використання перерахованих вище систем, а

також забезпечити необхідну підтримку.

6. Розробити інституційну політику та практику доступу до ЕОР, а

також зберігання ЕОР. Щоб співробітники могли використовувати всі зростаючі обсяги бази знань установи, будуть потрібні певні «виробничі потужності» для

внутрішнього та зовнішнього зберігання, управління та спільного використання

ресурсів та контенту. Найефективніший з економічної точки зору спосіб –

працювати в рамках скоординованої національної стратегії або в партнерстві з глобальними мережами і схематиками ЕОР, що виникають і існують,

організованими відповідно до відкритих стандартів.

7. Періодично переглядати освітні практики організації у галузі ЕОР.

Проведення регулярного аналізу допоможе освітнім установам оцінити ефективність реалізації політики та практики. У процесі аналізу можна

визначити масштаби використання навчальних матеріалів з відкритими

ліцензіями у межах програм у сфері вищої освіти. Аналогічно можна буде

оцінити і вплив використання вищезгаданих матеріалів на якість навчання, і витрати, пов'язані з розробкою та придбанням якісних навчально-методичних

матеріалів для студентів та аспірантів. Доречним також є аналіз успішних

прикладів реалізації проектів ЕОР як у рекламних, так і в наукових публікаціях.

Науково-педагогічний склад безпосередньо впливає на якість навчально-методичного середовища. Викладачі та науковці відіграють

центральну роль як у викладанні, так і у навчанні студентів. Викладачі стикаються з рядом викликів, включаючи:

- доступність навчально-методичних матеріалів найвищої якості;
- обмеженість часу, що виділяється на підготовку навчальних програм та

вибір, адаптацію та (або) розробку навчально-методичних матеріалів та інструментів оцінки;

- необхідність враховувати різноманітність потреб студентів, включаючи особливості роботи зі студентами чоловічої та жіночої статі;

□ зміни у навчально-методичному середовищі (перехід від підходу, орієнтованого на викладача, до підходу, орієнтованого на студента);

- розширений доступ студентів до онлайн-матеріалів, мережного співробітництва та можливостей для онлайн-публікації;

- легалізація відкритого доступу;

- необхідність охоплення відкритої бази знань, що постійно розширюється;

- необхідність регулярно вдосконалювати навички у сфері ІКТ;

- високі вимоги студентів;

- постійно зростаюча кількість студентів.

Відповідальність за забезпечення якості будь-якої інформації, яка використовується у навчально-методичних середовищах, у тому числі EOP,

переважно лежатиме на координаторах програми або курсу та окремих представниках науково-педагогічного складу. Чи йдеться про вибір основних чи додаткових матеріалів чи підручників, відеороликів для демонстрації чи плану

курсу, розробленого іншими авторами, саме вони, зрештою, будуть відповідальні

за те, які конкретні навчальні матеріали будуть використовуватися – на цифровому чи паперовому носії, відкриті чи перебувають під захистом авторського права. Зважаючи на це, якість EOP багато в чому залежатиме від

ного, які ресурси викладачі виберуть для використання, як вони адаптують ці ресурси для своїх потреб та інтегрують їх у різні види навчально-методичної діяльності. Таким чином, ефективне використання ЕОР допоможе вирішити багато з зазначених вище проблем.

У зв'язку з цим пропонуються такі заходи для науково-педагогічного складу закладів вищої освіти:

1. Розвивати навички оцінки ЕОР. Для початку рекомендується ознайомитись із існуючими ЕОР на відповідних порталах чи репозиторіях та знайти корисні матеріали для своїх курсів та модулів. Викладачі можуть використовувати існуючі ЕОР для аналізу та вдосконалення своєї навчальної програми та методів навчання, а також удосконалення матеріалів колег. Такий аналіз та взаємна підтримка сприятимуть зміцненню довіри, викладачі почнуть ділитися новими та (або) адаптованими ресурсами для усунення прогалин у навчальній програмі, не забезпечених доступними ЕОР, та сприятимуть розвитку глобальної бази знань.

2. Публікувати власні ЕОР. Деяких науково-педагогічних працівників краще залучати до цього процесу поступово, їм рекомендується розпочати із спільної роботи з колегами (у тому числі шляхом взаємної експертизи) та публікації у відкритому доступі матеріалів, які у плановому порядку розробляються у процесі навчально-методичної діяльності (включаючи програми курсів, інформаційні буклети або роздатковий матеріал, конспекти лекцій та інструменти оцінки курсів). Згодом така практика стане основою загальної великої колекції матеріалів, що охоплюють широке коло предметів та доступних для використання. Все перераховане покликане сприяти кращому розумінню предметної галузі кінцевими користувачами – студентами.

3. Компоновати, адаптувати та узгоджувати існуючі ЕОР. Для ефективного використання ЕОР необхідно розвивати навички в галузі адаптації та узгодження існуючих ЕОР з урахуванням різноманітних освітніх потреб

студентів; також необхідно забезпечити підтримку різних підходів для досягнення конкретної мети навчання. Щого можна досягти, використовуючи різні добірки ресурсів у сховищах EOP та роблячи свій внесок у їх розвиток, а також обмінюючись інформацією з різних питань та процесів, пов'язаних з адаптацією та локалізацією ресурсів.

4. Розвивати навички командної роботи. Сучасні наукові дослідження зазвичай вимагають злагодженої роботи цілої групи фахівців. Такий командний підхід є кращим як для розробки навчально-методичних матеріалів, так і для їх використання поза навчальною роботою.

5. Звертатися за організаційною підтримкою з метою розвитку навичок у галузі роботи з EOP. Для ефективного використання EOP науково-педагогічні працівники повинні набути навичок та компетенцій, пов'язаних, наприклад, з проектуванням матеріалів, розробкою навчальних програм, пошуком, підбором та адаптацією EOP. Ці завдання мають бути включені до стратегії навчання та підвищення кваліфікації співробітників. Необхідно забезпечити організаційну підтримку індивідуального та групового навчання.

6. Брати участь у роботі профільних спільнот щодо обміну досвідом. Науково-педагогічні працівники можуть отримати величезну користь з участі в роботі існуючих мереж та співтовариств з обміну досвідом, члени яких, окрім іншого, займаються розробкою, адаптацією та організацією спільного використання EOP, а також цільовим обговоренням своєї навчально-методичної діяльності. Такі спільноти з обміну досвідом також є чудовою платформою для публікації ресурсів у існуючих репозиторіях.

7. Залучати студентів до роботи з EOP. Науково-педагогічним працівникам слід враховувати відгуки студентів під час доопрацювання своїх матеріалів. Крім того, потрібно заохочувати студентів, щоб вони публікували власні роботи та робили свій внесок у розвиток EOP. Студентів потрібно заохочувати та підтримувати у питаннях пошуку та використання EOP для

самостійного вивчення матеріалів (на початковому рівні) та розробки власних навчальних планів та курсів (на наступних етапах).

8. Сприяти широкому поширенню ЕОР, публікуючи матеріали про використання ЕОР. Публікації з питань використання ЕОР сприяють збільшенню обсягу доступних знань на цю тему, особливо якщо вони публікуються у відкритих виданнях, журналах тощо. У цю категорію потрапляють статті, що описують досвід використання та переробки ЕОР, а також статті, які пропагують ЕОР та стимулюють інтерес студентів до роботи у напрямку розвитку ЕОР.

9. Забезпечувати зворотний зв'язок та надавати інформацію про використання існуючих ЕОР. Забезпечуючи зворотний зв'язок та надаючи інформацію про створення, адаптацію, використання та (або) переробку ЕОР, а також про успішно досягнуті цілі навчання та задоволені потреби студентів, ви вносите неоціненний внесок у ефективне використання ЕОР.

10. Розширювати знання у галузі прав інтелектуальної власності, авторського права та політики конфіденційності. Це завдання передбачає отримання спеціалізованої консультаційної підтримки; крім того, важливо ознайомитися з політикою організації та умовами угод, що стосуються прав інтелектуальної власності та авторського права. Важливо мати чітке уявлення про права та умови використання матеріалів, створених у процесі освітньої діяльності у ЗВО, а також про варіанти використання вищезгаданих матеріалів третіми особами. Науково-педагогічні працівники повинні мати чітке уявлення про те, яким чином ці адміністративні положення впливають на їхні права.

Роль установ вищої освіти змінилася, зазнала змін і ролі студентства. Сучасні студенти хочуть мати можливість жити та працювати в будь-якій точці світу, обмінюватися навичками та знаннями, ефективно спілкуватися та брати участь у творчій та інноваційній діяльності. Серед труднощів, з якими вони стикаються, слід згадати зростання цін на освіту (наприклад, навчальні посібники) та необхідність вибору навчальних курсів та програм відповідно до

своїх потреб. Ефективне використання ЕОР сприяє вирішенню цих проблем, оскільки зміст освітніх програм стає прозорішим, а вартість доступу до них знижується.

За умови належної підтримки з боку вищих навчальних закладів, студенти в тандемі з науково-педагогічними працівниками можуть зробити вагомий внесок у вирішення завдань пошуку, адаптації та створення ЕОР.

З огляду на зміну ролі студентів студентські організації повинні брати участь у формуванні освітнього процесу. Незважаючи на те, що відповідальність за створення навчально-методичного середовища з урахуванням особливостей роботи з ЕОР, насамперед лежить на науково-педагогічних співробітниках, студентські організації – як одна з ключових сторін у сфері вищої освіти – мають бути ознайомлені з різними аспектами цієї проблеми та враховувати їх при взаємодії з іншими заінтересованими сторонами.

У зв'язку з цим для студентських організацій пропонуються такі заходи:

1. Розширити свої знання в галузі ЕОР та брати участь у популяризації ЕОР. Студентським організаціям слід активно інформувати студентів про роль ЕОР у покращенні якості освітнього процесу та оптимізувати свій навчальний досвід на основі розуміння освітніх та економічних переваг ЕОР. Студентським організаціям також рекомендується підтримувати та стимулювати спільне використання тих навчальних матеріалів, які були розроблені за фінансової підтримки держави та доступні на умовах відкритих ліцензій. Крім того, потрібно допомогти студентам зрозуміти їхню власну роль у створенні знань як активних учасників процесу навчання.

2. Стимулювати членів студентських організацій до публікації ЕОР.

Студенти можуть зробити значний внесок у використання ЕОР шляхом публікації своїх робіт у цій галузі (переважно під керівництвом викладачів та в рамках існуючого регламенту). Колекції студентських робіт можуть бути корисним та ефективним освітнім ресурсом, який, до того ж, сприятиме більш

у свідомленому ставленню до коректного спільного використання матеріалів та розуміння відмінності співпраці від плагиату.

3. Приймати активне участь у забезпеченні якості ЕОР у рамках соціальних мереж. Студентські організації можуть сприяти ефективній взаємодії студентів у соціальних мережах, які були створені на підтримку того чи іншого сховища ЕОР; таким чином вони зможуть брати активну участь у забезпеченні якості контенту за допомогою коментарів щодо того, які саме матеріали є корисними та чому.

4. Визнати зростаючу важливість ІКТ у сфері вищої освіти та вирішальне значення ІКТ для студентів зі спеціальними освітніми потребами. Студентські організації повинні брати участь у процесах прийняття рішень у своїй освітній установі, щоб обиратися ті ІКТ, які дійсно корисні та доступні для всіх студентів, а також відповідають відкритим стандартам.

5. Заохочувати студентів до заходів, спрямованих на підтримку розробки ЕОР. За підтримки студентських організацій студенти (у співпраці з науковопедагогічними працівниками) можуть зробити значний внесок у вирішення завдань пошуку, адаптації та створення ЕОР. Більше того, студентські організації можуть безпосередньо впливати на якість та особливості організації освітнього процесу. Студентів потрібно заохочувати та підтримувати у питаннях пошуку та використання ЕОР для самостійного вивчення матеріалів та, на більш високому рівні, для розробки власних навчальних планів та курсів.

Забезпечення якості та акредитація набули першочергового значення у всіх сферах вищої освіти через диверсифікацію освітніх закладів та навчальних матеріалів, а також підвищення мобільності студентів, дослідників та фахівців.

Забезпечення якості насамперед є обов'язком вищих навчальних закладів; проте зовнішні органи контролю також відіграють важливу роль у формуванні культури якості – вони проводять оцінку програм та аналізують механізми забезпечення якості у різних установах. При оцінці ефективності викладання

органи забезпечення якості зазвичай аналізують освітні ресурси, які створюються, адаптуються та використовуються установами (до цієї категорії попадають і ЕОР). Отже, органи контролю якості відіграють важливу роль у справі затвердження освітньої політики, спрямованої на сприяння використанню ЕОР.

Організації, які відповідають за акредитацію, також повинні мати уявлення про значущість ЕОР у сфері вищої освіти, враховувати їх особливості у своїй роботі та виносити справедливі рішення у конкретних ситуаціях. Завдання

органів забезпечення якості та організацій, які відповідають за акредитацію, тісно пов'язані між собою, і останні часто покладаються на інформацію, надану першими. Тому, швидше за все, організації, що відповідають за акредитацію, також аналізуватимуть освітні ресурси, які створюються, адаптуються та використовуються в освітніх установах, що акредитуються.

У зв'язку з цим органам забезпечення якості та організаціям, які відповідають за акредитацію, пропонується вжити таких заходів:

1. Вивчити особливості роботи з ЕОР та їх вплив на забезпечення якості та акредитацію. Крім того, необхідно гарантувати, щоб офіційні особи, які відповідають за забезпечення якості та акредитацію, усвідомлювали зростаючу важливість ЕОР у галузі розробки та використання освітніх ресурсів вищими навчальними закладами. Особливу увагу рекомендується приділяти змінам у галузі прав інтелектуальної власності та авторського права, а також аналізу варіантів ліцензування, які застосовуються до освітніх ресурсів.

2. Брати участь у дебатах та переговорах з проблем ЕОР і, зокрема, авторського права. Поряд з іншими організаціями, що діють у сфері вищої освіти, органам забезпечення якості та організаціям, що відповідають за акредитацію, рекомендується брати активну участь у розробці положень, що регулюють ЕОР, приділяючи особливу увагу не лише можливостям, а й проблемам їх впровадження.

3. Враховувати вплив ЕОР на забезпечення якості та офіційне визнання. ЕОР набувають все більшого поширення, тому процедури та процеси забезпечення якості та офіційного визнання повинні враховувати ефективне використання ЕОР. У зв'язку з цим важливо переглянути роль та варіанти використання ЕОР для покращення якості викладання та навчання, а також розробити критерії оцінки ефективності інтеграції ЕОР у освітній процес.

4. Визнати роль ЕОР як ефективний захід забезпечення якості та акредитації. Якщо створення та застосування ЕОР розглядатиметься як ефективна стандартна практика сфери вищої освіти, тоді стане можливим і перегляд масштабів та охоплення зовнішніх процесів забезпечення якості. Це, у свою чергу, змістить фокус уваги керівництва вузів та інших залучених у сфері вищої освіти сторін на інтегрування ЕОР у процедури внутрішнього контролю якості, що зробить створення та застосування ЕОР невід'ємною частиною культури освітніх закладів.

Отже, багато навчальних закладів виводжують інформаційно-комунікаційні технології в управлінську та адміністративну діяльність, а також у свої освітні програми, щоб зробити навчання більш рентабельним та ефективним, підготувати випускників до професійної діяльності в умовах реального світу. У багатьох країнах, що розвиваються, однак, доступ до комп'ютерного обладнання, програмного забезпечення та мережевих ресурсів, як і раніше, утруднений. Тому вкрай важливими є такі завдання адаптації педагогічних підходів та навчальних матеріалів до цих засобів і, паралельно, забезпечення високої якості та доступності освіти.

Висновки до другого розділу

У ході вивчення інформаційно-освітнього середовища бази дослідження – Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії було проаналізовано ІКТ забезпечення факультету початкової освіти та філології, що склав сайт закладу,

освітній портал, а також устаткування: 14 проєкторів, 2 інтерактивні дошки, 2 ком'ютерні класи.

Також вивчено методичне забезпечення викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» для студентів спеціальності «Початкова освіта» на основі робочого навчального плану із дисципліни «Гендерна психологія та педагогіка» (2,0 ЄКТС), а також штатного розкладу викладачів, розкладу занять та дзвінків. Виявлено, що дисципліна викладається на 4 курсах у 8 семестрі.

Проведено емпіричне дослідження із викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, яке проводилося у декілька етапів: підготовчий, організаційний, апробаційний, оціночний, підсумковий.

На підготовчому етапі було організовано опитування щодо вмотивованості вивчення дисципліни та оцінки наявних знань та уявлень із гендерної педагогіки, а також зібрано побажання щодо майбутнього курсу та зроблено збір матеріалу для формування ЕНК.

На організаційному етапі було створено авторський електронний навчальний курс «Гендерна педагогіка» на базі MoodleCloud – хостингу від системи Moodle.

На апробаційному етапі було проведено заняття – 3 лекційних та 3 практичних заняття, а також здійснено модульний контроль із дисципліни.

На оціночному етапі проведено опитування щодо використання електронного освітнього ресурсу студентами методом анкетування та виявлено, що розроблений електронний освітній ресурс – ЕНК «Гендерна педагогіка» для спеціальності «Початкова освіта» представлений на високому рівні та є дієвим.

У підсумку вважаємо, що розроблений курс може бути елементом системи забезпечення якості навчального процесу для дистанційної форми навчання та формувати собою електронний фонд сучасної навчально-наукової діяльності закладу освіти.

На основі проведеного емпіричного дослідження сформувано методичні рекомендації щодо оптимізації освітнього процесу із використанням EOP.

ВИСНОВКИ

У ході роботи над магістерською кваліфікаційною роботою було досягнуто відповідних завдань магістерської роботи, що виражені у наступному.

1. У сучасних умовах існують такі системи організації навчання, які можуть реалізувати такі потреби: традиційна (офлайн), дистанційна (онлайн) та змішана (blended learning) система навчання. Кожна із систем застосовує характерні їй організаційні форми навчання, сприяє створенню специфічних умов навчання, виховання та розвитку студентів.

Під дистанційним навчанням маємо на увазі форму навчання, при якій взаємодія викладача та студентів між собою реалізується на дистанції та відображає всі притаманні навчальному процесу компоненти (мети, зміст, методи, засоби навчання, організаційні форми) засобами специфічних інструментів інтернет технологій або інших інтерактивних технологій.

Серед переваг дистанційного навчання можна виділити: модульність, гнучкість, дальнюдію, паралельність, асинхронність, масовість, рентабельність, нові ролі та функції викладача і студентів, використання нових інформаційних технологій, соціальність та інтернаціональність.

2. Також було здійснено аналіз засобів дистанційного навчання, де було описано різні моделі та системи дистанційної освіти. Із усіх можливих платформ нами було обрано Moodle – цей програмний продукт використовується більш ніж у 100 країнах світу університетами, школами, компаніями та незалежними викладачами. За своїми можливостями Moodle витримує порівняння з відомими комерційними системами управління навчальним процесом, водночас вигідно відрізняється від них тим, що поширюється у відкритих вихідних кодах – це дає

можливість «зачити» її під особливості кожного освітнього проекту, доповнити новими сервісами.

Виявлено, що проектування дистанційного навчального курсу є найважливішим етапом при підготовці до практичної реалізації курсу в системі дистанційного навчання, від результатів якого багато, в чому залежить ефективність навчального процесу.

Створення дистанційного навчального курсу – процес складний і трудомісткий, його розробка включає такі етапи: проектування курсу, підготовка навчальних матеріалів, розміщення матеріалів у Moodle та впровадження курсу у навчальний процес.

3. У ході вивчення інформаційно-освітнього середовища бази дослідження – Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії було проаналізовано ІКТ забезпечення факультету початкової освіти та філології, що склав сайт закладу, освітній портал, а також устаткування: 14 проекторів, 2 інтерактивні дошки, 2 комп'ютерні класи.

Також вивчено методичне забезпечення викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» для студентів спеціальності «Початкова освіта» на основі робочого навчального плану із дисципліни «Гендерна психологія та педагогіка» (2,0 ЄКТС), а також штатного розкладу викладачів, розкладу занять та дзвінків. Виявлено, що дисципліна викладається на 4 курсі у 8 семестрі.

4. Проведено емпіричне дослідження із викладання дисципліни «Гендерна педагогіка» з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, яке проводилось у декілька етапів: підготовчий, організаційний, апробаційний, оціночний, підсумковий.

На підготовчому етапі було організовано опитування щодо вмотивованості вивчення дисципліни та оцінки наявних знань та уявлень із гендерної педагогіки, а також зібрано побажання щодо майбутнього курсу та зроблено збір матеріалу для формування ЕНК.

На організаційному етапі було створено авторський електронний навчальний курс «Гендерна педагогіка» на базі MoodleCloud – хостингу, від системи Moodle.

На апробаційному етапі було проведено заняття – 3 лекційних та 3 практичних заняття, а також здійснено модульний контроль із дисципліни.

На оціночному етапі проведено опитування щодо використання електронного освітнього ресурсу студентами методом анкетування та виявлено, що розроблений електронний освітній ресурс – ЕНК «Гендерна педагогіка» для спеціальності «Початкова освіта» представлений на високому рівні та є дієвим.

У підсумку вважаємо, що розроблений курс може бути елементом системи забезпечення якості навчального процесу для дистанційної форми навчання та формувати собою електронний фонд сучасної навчально-наукової діяльності вищого закладу освіти.

5. На основі проведеного емпіричного дослідження сформовано методичні рекомендації щодо оптимізації освітнього процесу із використанням електронних освітніх ресурсів для закладів вищої освіти, їх працівників та студентства.

Таким чином, обрана тема магістерського дослідження довела свою актуальність та значущість у сьогоденні. Вважаємо, що використання електронних освітніх ресурсів у викладанні дисциплін педагогічного спрямування хоча і посідають важливе місце серед педагогічної науки, однак визначення особливостей їх використання до сих пір висвітлено недостатньо у передовій педагогічній літературі та фахових виданнях із педагогічної освіти, а розвиток сучасних технологій, спровокований переходом до дистанційної освіти, активно розширює межі свого використання, тому вважаємо цей напрям перспективним для подальших досліджень.

СНИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анисимов А.М. Работа в системе дистанционного обучения Moodle. 2-е изд. Харьков: ХНАГХ, 2009.
2. Артеменко В. Б. Організація співробітництва в електронному навчанні на основі проєктного підходу та веб-інструментів. Освітні технології та суспільство, 2013. Том 16. № 2. С. 489-504. URL: http://ifets.ieee.org/russian/depository/v16_t2/pdf/11.pdf (дата звернення: 12.09.2021).
3. Артеменко В. Б. Інтеграція веб-інструментів організації вебінарів та створення скрінкастів у LMS Moodle. УСІМ. 2015. № 1. С. 32–38.
4. Бабин І., Ликова В. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. Еразмус + офіс в Україні. URL: <https://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238-strategija-ta-suchasnitendencijirozvitku-universitetskoji-osviti-ukrajini-v-kontekstijevropejskogoprostoru-vishhoji-osviti-na-period-do-2020-r.html> (дата звернення: 12.09.2021).
5. Биков В.Ю. Автоматизовані інформаційні системи єдиного інформаційного простору освіти і науки. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини. Умань: СІД Жовтий, 2008. Ч. 2. С. 47– 56.
6. Болонський процес. Вища освіта : інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном. URL: <http://vnz.org.ua/bolonskyjprotses> (дата звернення: 04.09.2021).
7. Буйницька О. Студент в інформаційно-освітньому середовищі сучасного університету. Інформаційні технології і засоби навчання, 2013. № 36 (4). С. 66–83.

8. Буйницька Оксана (2015) Модуль «електронний деканат» в системі управління навчальним контентом середовища LMS Moodle Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах (4). с. 62-71.

9. Давлетбаева А.Р. Модель забезпечення якості дистанційного навчання на основі онтологічного підходу. Образовательные технологии и общество № 2, Т.18, 2015. с. 397-408

10. Дистанційне навчання. Проблеми і перспективи. Copyright 2001- 2011. Вопросы Интернет Образования. URL:

http://vio.uchim.info/Vio_98/cd_site/articles/art_2_6.htm (дата звернення: 07.09.2021).

11. Документація Moodle: курси розробникам. Електронний ресурс. URL: <https://docs.moodle.org/dev/> (дата звернення: 12.10.2021).

12. Извозчиков В. Концепция педагогики информационного общества. Наука и школа. 1999. № 1. С. 41-45.

13. Кіяновська Н.М. Поняття електронного навчання в контексті сучасної педагогічної науки. Архів наукових публікацій. URL:

http://www.rusnauka.com/29_DWS_2012/Pedagogica/1_120037.doc.htm

(дата звернення: 11.09.2021).

14. Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри! монографія (колективна) / редкол.: Огнев'юк В.О., Хоружа Л.Л. та ін. Розділ II.

ІКкомпетентність викладачів і студентів як шлях до формування інформаційно освітнього середовища університету (Н. Морзе, О.Буйницька, А.Конарян. с. 151-195). - Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. 368 с.

15. Королева Д.О., Хавенсон Т.Е. Портрет інноватора освіти XXI століття. Вопросы образования. №1 2015. с.182-200. URL:

<http://cyberleninka.ru/article/n/portret-innovatora-obrazovaniya-xxi-veka> (дата звернення: 16.09.2021).

16. Кочарян А.Б. Развитие информационно-коммуникационной компетентности научно-педагогических работников гуманитарных специальностей классических университетов. Рукопис. Диссертация на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Інститут інформаційних технологій та засобів навчання. Київ, 2016. 280 с.

17. Кочисов В.К., Гогицаева О.У., Тимошкина Н.В. Роль дистанционного обучения в изменении способ и приемов образовательного процесса в вузе. Образовательные технологии и общество № 1, Т.18, 2015. с. 395- 407

18. Кравцов В.В., Савельева Н.Н., Черных Т.В. Смешанное обучение как ответ на вызовы современному образованию. Образовательные технологии и общество № 4, Т.18, 2015 с. 659-669.

19. Кравцов Г. М. Структура системы управления качеством электронных ресурсов обучения университета. URL:

http://lib.iifta.gov.ua/745/1/KravtsovH_issue10.pdf (дата звернення: 18.10.2021).

20. Кравченко Г. В. Использование модели смешанного обучения в системе высшего образования. Известия Алтайского государственного университета. 2014. №2-1(82) С. 22-25.

21. Кравченко Г. В. Организация учебного процесса в системе дистанционного обучения. Сборник трудов шестнадцатой региональной конференции по математике «МАК-2013». Барнаул: Изд-во Алт. гос. ун-та, 2013. С. 153-156.

22. Кузьменко Г.М., Хорольський, О.В. (2015) Масові відкриті онлайн-курси у контексті євроінтеграції вищої освіти України. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/4348> (дата звернення: 09.09.2021).

23. Лобанов Ю.И., Крюкова О.П., Тартарашвили Т.А. и др. Дистанционное обучение. Опыт, проблемы, перспективы. М., 1996. 108 с.

24. Лыков М.Н. Современные требования к структуре и содержанию вузовского учебника по дисциплинам гуманитарного цикла и педагогические условия их реализации. URL:

<http://www.dissercat.com/content/sovremennye-trebovaniya-k-strukture->

<isoderzhaniiyu-vuzovskogo-uchebnika-po-distsiplinam-guma> (дата звернення: 22.02.2021).

25. Манако А. Ф. Еволюція та конвергенція інформаційних технологій підтримки освіти та навчання. ІТЕА-2011. IRTC, Kyiv. С. 3-19.

26. Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів. Рішення Вченої ради Науково-методичного центру вищої освіти Протокол № 6 від 29.07.05 URL:

<http://uainfo.biz/legal/basebt/ua-smteit.htm> (дата звернення: 17.10.2021).

27. Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти / Пригодій М.А., Гуржій А.М., Липська Л.В., Гуменний О.Д., Зуєва

А.Б., Кононенко А.Г., Прохорчук О.М., Белан В.Ю. Житомир: «Полісся», 2019. 255 с.

28. Молчанов А.С. Смарт-университет как клиенто-ориентированная модель университета. Электронный ресурс. URL:

<http://www.slideshare.net/alexmolchanow/ss-35120636> (дата звернення:

07.09.2021).

29. Морзе Н. В., Буйницька О. П. Формування компетентностей майбутніх фахівців з програмної інженерії Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2015. с. 15-20.

30. Морзе Н. В., Буйницька О. П., Грицеляк Б. І. Вбудовані системи, програмне забезпечення для їх проектування в системі навчання майбутніх студентів Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2014. с. 68-

74
 31. Морзе Н. В., Буйницька О. П. (2015) Public Information and Educational Environment as One of the Ways to Improve the ICT Competence of Future Specialists Information and Communication Technology in Education ICTE 2015. с. 132-143.

32. Морзе Н. Відкрите освітнє середовище сучасного університету. / Відкрите освітнє середовище сучасного університету: збірник наукових праць. КУБГ, 2016.

33. Moodle запускає безкоштовно Хмарний Хостинг для викладачів URL: <https://campustechnology.com/articles/2015/07/06/moodle-launches-freecloud-hosting-for-educators.aspx?admgarea=news> (дата звернення: 18.02.2021).

34. Навчальна робоча програма «Гендерна психологія та педагогіка» для студентів спеціальності початкова освіта Хмельницької гуманітарнопедагогічної академії, 2016.

35. Наказ Міністерства освіти та науки, молоді та спорту України від 01.10.2012 № 1060 Про затвердження положення про електронні освітні ресурси URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12> (дата звернення: 12.10.2021).

36. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / под ред. Е.С. Полат. Москва: Изд. центр «Академия». 2005. 272 с.

37. Патаракин Е. Д. Социальные сервисы Веб 2.0 в помощь учителю / Е. Д. Патаракин – 2-е изд., испр. – М: Интуит.ру, 2007. – 64 с.

38. Применение технологий дистанционного обучения при освоении программ элективных курсов. ИД «Первое сентября», 2003–2016 URL: <http://festival.1september.ru/articles/581053/> (дата звернення: 25.09.2021).

39. Проектування та розробка дистанційного навчального курсу у середовищі Moodle 2.7: навчально-методичний посібник / Н.П. Клейносова, Е.А.

Калирова, Г.А. Телков, Р.В. Хруничев. Рязан. держ. радиотехн. унт. Рязань, 2015. 160 с.

40. Рекомендації по роботі з відкритими освітніми ресурсами у сфері вищої освіти. Інститут ЮНЕСКО. ISBN 978-5-905385-13-1

41. Семакін, И. Г. Грамотность, образованность, культура. Информатика и образование. 2002. № 1. С. 21-24.

42. Сергиенко Ю. А. Вельдякина Т. В. Использование системы

дистанционного обучения для организации учебного процесса студентов.

Естественные и математические науки: вопросы и тенденции развития: сборник научных трудов по итогам международной научно-практической конференции. Красноярск, 2015. № 2. С. 84-86

43. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. URL:

<http://www.enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Ukrainian%20by%20the%20British%20Council.pdf> (дата звернення: 03.09.2021).

44. Тайхлер Ульрих. Многообразие и диверсификация высшего образования: тенденции, вызовы и варианты политики. Вопросы образования. №1. 2015. с.14-38. URL:

<http://cyberleninka.ru/article/n/mnogooobrazie-i-diversifikatsiyavyshegoobrazovaniya-tendentsii-vyzovy-i-varianty-politiki>

(дата звернення: 03.09.2021).

45. Тихомирова Н.В. Оценка качества электронного обучения. Электронный ресурс. URL: <http://www.slideshare.net/NTihomirova/ss-35255301> (дата звернення: 17.10.2021).

46. Хмарні обчислення в освіті. Інститут ЮНЕСКО з інформаційних технологій у освіті. Аналітична записка. Вересень 2010. URL:

https://moodle.org/pluginfile.php/1969005/mod_page/content/16/Oblachnyie%20vychislenia%20v%20obrazovanii.pdf (дата звернення: 24.10.2021).

47. Цифровые технологии в образовании. URL:
<http://festival.1september.ru/articles/581053/> (дата звернення: 13.09.2021).

48. Шалкина Т.Н. показатели и критерии качества электронного учебного курса. Образовательные технологии и общество № 3, Т.18, 2015. с. 608-619.

49. Эффективность использования СДО Moodle для организации дистанционного обучения в школе. Шадринский государственный педагогический университет.

URL:http://shgpi.edu.ru/files/faculties/f11/publication/conf_2012/it/menshikov_a.doc (дата звернення: 07.03.2021).

50. Я – студент: навчальний посібник. За заг. Ред. Огнєв'юка В.О. Київ: КУБГ, 2016. 212 с.

51. Яшина Т. С. О понятии и структуре единого информационного образовательного пространства (ЕИОП). Информатизация образования.

2005: Материалы Международной научно-практической конференции.

Елец: Елецкий государственный университет им. А.И. Бунина, 2005. С. 330-338.

52. Krathwohl, DA revision of Bloom's taxonomy: An overview. Theory Into Practice, 41 (4), 212-218. URL:

http://www.unco.edu/cetl/sir/stating_outcome/documents/Krathwohl.pdf (дата звернення: 11.09.2021).

53. Learning Content Management Systems. URL:

<https://www.mindflash.com/learning-management-systems/lcms-and-lms/>

(дата звернення: 01.08.2021).

НУБІП України

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета «ЕОР очима студентів»

№	Вимоги споживача	Бали	Бальна оцінка	Коефіцієнт вагомості
1	Програма курсу чітко структурована та подана, у зрозумілій формі викладено план проведення занять і контрольних заходів	1 3 5		0,15
2	Викладений матеріал актуальний і достатньо підкріплений графікою, мультимедіа, відео- та аудіофрагментами	1 3 5		0,15
3	Навчальний матеріал викладено професійною мовою, грамотно, ключові терміни достатньо пояснені	1 3 5		0,15
4	Ступінь трудомісткості самостійних робіт відповідає ресурсу часу	1 3 5		0,15
5	Критерії оцінювання кожної практичної (самостійної) роботи чітко окреслюють межі якісного виконання завдання для отримання позитивної оцінки	1 3 5		0,15
6	Тестові завдання охоплюють навчальний матеріал, висвітлений у матеріалах курсу	1 3 5		0,15
7	Задоволений(а) відповідністю предмету вибраній спеціальності	1 3 5		0,1